

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА
В УМОВАХ РИНКОВИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала: студентка II курсу, групи 672-2
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»
Грабар Діана Віталіївна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Корбутяк Аліна Георгіївна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2024 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Грабар Д.В. Управління фінансовим станом підприємства в умовах ринкових перетворень. – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024. 67 с.

У кваліфікаційній роботі розвинуто категоріальний апарат поняття «фінансовий стан» підприємства. Висвітлено економічний зміст показників та необхідність оцінки фінансового стану підприємств в умовах ринкових перетворень. Проведено оцінку ключових показників фінансового стану ПП «Елана» у динаміці, досліджено ефективність його господарювання в цілому. Запропоновано напрямки корегування фінансового стану в розрізі окремих показників діяльності досліджуваного підприємства на майбутній період.

Ключові слова: фінансовий стан, показники (індикатори), ринкові перетворення.

ANNOTATION

Grabar D.V. Management of the financial state of the enterprise in the conditions of market transformations. – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024. 67 p.

In the qualification work, the categorical apparatus of the concept of «financial condition» of the enterprise was developed. The economic content of indicators and the need to assess the financial condition of enterprises in the conditions of market transformations are highlighted. An assessment of the key indicators of the financial condition of PE «Elana» in dynamics was carried out, and the efficiency of its management as a whole was investigated. Directions for adjusting the financial condition in terms of individual performance indicators of the enterprise under study for the future period are proposed.

Keywords: financial condition, indicators, market transformations.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Д.В. Грабар

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічний зміст та необхідність управління фінансовим станом підприємств в умовах ринкових перетворень.....	7
1.2. Основні завдання та напрямки оцінки фінансового стану підприємств.....	13
1.3. Методичний інструментарій та інформаційна база управління фінансовим станом підприємства.....	20
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. ІНДИКАТОРИ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПП «ЕЛАНА» У 2019-2023 РОКАХ.....	28
2.1. Економічна характеристика підприємства.....	28
2.2. Оцінка індикаторів майнового стану підприємства.....	33
2.3. Аналіз ефективності управління фінансовим станом ПП «Елана».....	42
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ КОРЕГУВАННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ.....	50
3.1. Зарубіжний та вітчизняний досвід управління показниками фінансового стану підприємств задля їх покращення.....	50
3.2. Основні орієнтири корегування існуючих індикаторів оцінки фінансового стану ПП «Елана».....	56
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67
Додатки.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Управління фінансовим станом підприємств України належить до числа найактуальніших завдань на сучасному етапі розвитку національної економіки. Розв'язання цього завдання вимагає вдосконалення теоретичних і практичних аспектів фінансового управління. Це зумовлено, передусім, неоднозначністю категоріально-понятійного апарату, що стосується окремих принципів фінансового управління; невизначеністю умов функціонування національного бізнесу; специфічними особливостями господарювання підприємств залежно від їх галузевої належності; а також потребою узгодження системи управління фінансовим станом підприємств із загальною організаційною структурою управління.

В умовах, коли гостро відчувається криза у фінансово-господарській діяльності більшості вітчизняних суб'єктів господарювання, виникає потреба у ґрунтовному науковому дослідженні питань оцінки фінансового стану підприємств в умовах ринкових перетворень. Особливо ця потреба актуалізується в умовах активної фази війни.

В загальному розумінні управління фінансовим станом – це сукупність прийомів та методів впливу підприємств (бізнесу), органів управління на формування, а також використання їхніх фінансових ресурсів.

Практичними та теоретичними аспектами оцінки фінансового стану та його управлінням займалися такі вчені-наковці та практики України як: Азаренко Г.Ф., Бланк І.О., Ванькович Д.В., Івахненко В.І., Коваленко М.О., Корбутяк А.Г., Мельник Л.Г., Непочатенко О.О., Поддєрьогін А.М., Ремньова П.М., Терещенко О.О. та багато інших відомих науковців-дослідників. Однак сьогодні залишається низка питань, які потребують поглибленої уваги: оцінка рівня і ефективності функціонування вітчизняного бізнесу в умовах війни та відповідних ринкових перетворень. Це й обумовило вибір теми, мети та основних напрямків даного дослідження.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад та розробка

пропозицій щодо вдосконалення політики управління фінансовим станом підприємства в умовах ринкових перетворень в цілому та в розрізі окремих показників зокрема.

Досягнення поставленої мети зумовило окреслення та висвітлення і роботі наступних завдань:

- висвітлити та поглибити категоріальний апарат оцінки фінансового стану в сучасних умовах;
- розкрити методичні аспекти побудови системи індикаторів оцінки фінансового стану підприємства;
- здійснити аналіз показників майнового та фінансового стану досліджуваного підприємства в динаміці;
- розробити стратегічні орієнтири вдосконалення політики управління фінансовим станом підприємства як цілісної системи та в розрізі окремих його показників;
- обґрунтувати пропозиції досліджуваному підприємству в контексті ключових напрямів вдосконалення (чи оздоровлення в разі потреби) фінансового стану на майбутнє.

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі виступає фінансово-господарська діяльність приватного підприємства «Елана» у 2019-2023 роках.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів оцінки та особливостей управління фінансовим станом вітчизняних підприємств в сучасних складних умовах господарювання.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну базу дослідження становлять наукові роботи вітчизняних та зарубіжних економістів, присвячені проблематиці оцінки фінансового стану підприємств та управління ним, а також законодавчі й нормативні акти, що регулюють ці питання. У процесі дослідження застосовано такі методи: індексний, методи статистичних угруповань, порівняльного аналізу, а також екстраполяції часових рядів (для економічної оцінки та прогнозування окремих показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства).

Інформаційною основою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні дані Державної служби статистики України, оперативна інформація та річна фінансова звітність підприємства, монографічні видання, наукові статті, а також результати власних досліджень.

Структура магістерської роботи відображає зміст основних досліджуваних питань і включає вступ, три розділи, висновки та пропозиції.

У першому розділі роботи проаналізовано сутність оцінки фінансового стану підприємства з різних наукових перспектив, визначено основні завдання цього процесу та розглянуто ключові методичні підходи до оцінки стану суб'єктів господарювання. У другому розділі здійснено аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності досліджуваного суб'єкта господарювання, розглянуто показники оцінки майнового стану, складу і структури активів та джерел їх фінансування, а також проведено оцінку стану та ефективності використання наявних ресурсів. У третьому розділі роботи розглянуто зарубіжний та вітчизняний досвід управління фінансовим станом підприємств, а також окреслено ключові напрями підвищення ефективності використання наявних ресурсів досліджуваного підприємства.

За результатами проведеного дослідження здійснено узагальнення отриманих даних, підбито підсумки та сформульовано основні пропозиції, спрямовані на покращення фінансового стану вітчизняних підприємств.

Наукова новизна та практична значимість отриманих результатів полягає у розробленні можливості застосування на практиці адаптивної стратегії фінансування та розвитку, яка враховує значно більший спектр індикаторів, порівняно з існуючими, а тому формує передумови для врахування ширшого кола чинників, які здійснюють вплив на ефективність управління фінансовим станом вітчизняних підприємств в цілому, та досліджуваного суб'єкта зокрема.

Загальний обсяг магістерської роботи становить 73 сторінки друкованого тексту, основний зміст роботи викладено на 66 сторінках. Робота містить 11 таблиць та 11 рисунків, список використаних джерел включає 36 найменувань.

РОЗДІЛ 1. КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст та необхідність управління фінансовим станом підприємств в умовах ринкових перетворень

Безумовно, основою функціонування сучасної фінансової системи є об'єктивні процеси розвитку, а також підходи до визначення їхньої сутності, які обов'язково мають бути інтегровані у систему управлінської діяльності. Це свідчить про те, що можливі сценарії розвитку фінансового стану та складових його елементів перетворюються на об'єкти управління.

Загалом, необхідність вдосконалення теоретичних основ управління фінансовим станом вітчизняних підприємств обумовлюється низкою важливих чинників сучасного стану їхньої фінансово-господарської діяльності. Серед них варто виділити високу інтенсивність впливу зовнішнього середовища та наявність внутрішніх суперечностей, що проявляються у розбалансованості параметрів фінансового стану. Це ускладнює адаптацію ключових цілей управління до динамічних умов функціонування підприємств, що, у свою чергу, вимагає посилення управлінських зусиль для досягнення додаткового ефекту та забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами.

Тому зупинимося детальніше на визначенні сутності управління фінансовим станом підприємств та обґрунтуванні його принципів.

Визначення поняття «управління фінансовим станом підприємства» складається з таких складових, як «управління» та «фінансовий стан».

Насамперед потрібно зрозуміти, що являє собою фінансовий стан підприємства та управління ним.

Визначення цих категорій окремими українськими науковцями систематизовано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Категоріально-понятійний апарат «фінансовий стан підприємства»
та «фінансове управління»

Автори	Трактування
Азаренко Г. Ф.	«Фінансове управління – сукупність методів впливу на організацію і використання фінансових відносин та фінансових ресурсів» [5, с.45.]
Аніловська Г. Я.	«Управління фінансами (фінансовий менеджмент) полягає в ефективному використанні фінансового механізму для досягнення стратегічних і тактичних цілей виробництва. Складовими фінансового механізму є фінансові методи, фінансові важелі, нормативно-правове забезпечення, інформаційне забезпечення» [6].
Бойчик І. М.	«Фінансово-економічний стан підприємства є комплексним поняттям, яке відбиває взаємодію усіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників» [8, с. 302].
Крайник О. П.	«Фінансовий стан підприємства – економічна категорія, що показує стан капіталу у процесі обігу і здатність суб'єкта господарювання до розширення своєї діяльності» [14]
Корбутяк А.Г., Бута М.І.	«Фінансовий стан є: - результатом фінансово-господарської діяльності підприємства; – являє собою поняття, сутність якого проявляється як у статичності, тобто на певний момент часу, так і в динамічності, тобто в характеристиці діяльності підприємства у визначеному періоді; – це об'єкт, що вимірюється певною сукупністю показників, які характеризують господарське становище підприємства, його загальні результати діяльності; – це міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення; – може бути окремим об'єктом фінансового управління» [19, с.152]
Лучко М.Р.	«Фінансовий стан підприємства – це економічна категорія, яка вказує на певний момент стану капіталу в процесі його обороту і здатність суб'єкта господарської діяльності до саморозвитку» [21, с. 135]
Поддєрьогін А. М.	«Фінансовий стан – це комплексне поняття, характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими відносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю» [30, с.155]
Поддєрьогін А. М.	«Фінансове управління – процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та оптимізації обороту його грошових коштів» [30, с.156]
Сейсебаєва Н.Г., Вернидуб М.Ю.	«Фінансовий стан підприємства – це система фінансових відносин, що визначають сукупністю виробничо-господарських факторів та характеризується комплексом показників, що зображають наявність, ефективність розміщення й використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, а також платоспроможність та здатність підприємства фінансувати свою діяльність» [33, с.70]

*узагальнено на матеріалах [18-21]

В цілому, вітчизняними науковцями-дослідниками управління розглядається як процес певної діяльності, вищий вид інформаційної взаємодії

або як систему принципів і методів впливу на керовану систему.

Варто звернути увагу й на інше трактування процесу управління.

Дослідниця Герчікова І.Н. трактує управління як: «...систему принципів та методів, а такою як систему ідей, принципів, уявлень, які визначають мету функціонування підприємства, механізм взаємодії суб'єкта та об'єкта управління, характер відносин між окремими ланками його внутрішньої структури, а також необхідний ступінь урахування впливу зовнішнього середовища та розвиток підприємства» [11, 276].

Вчені Гончаров Л.Б., Забеліна О.В. та Толкаченко Г.Л. трактують управління як «...процес вироблення та здійснення управляючих впливів» [12, с. 123]. Інше трактування цього поняття відображено у працях Шегди А.В.: «...управління як вищий вид інформаційної взаємодії, в процесі якої на основі наявного досвіду, накопиченого в процесі розвитку, еволюції системи, у вигляді закодованої системи, яка зберігається в пам'яті системи, здійснюється зміна характеристик руху зазначеної системи» [24, с.14]. Це вчений визначає управління «...як процес управління рухом інформації, що у сучасних умовах має важливе значення, однак не передає особливостей системного характеру управлінського процесу» [24, с.15].

Водночас, на думку науковця Івахненко С.В. «...управління є багатограним, а тому його потрібно розглядати під різними кутами: як процес, як організацію цього процесу та як стиль управління» [16, с.23].

Варто погодитися з думкою авторів [7-9; 16-22], зокрема Тимошко Г.М. зазначає: «управління визначається системою принципів та є механізмом взаємодії суб'єкта та об'єкта управління. Управління – цілеспрямований вплив на певний об'єкт з метою зміни його стану або поведінки» [26]. Однак у даному визначенні мета таких змін чітко не виокремлена, не ідентифікована.

Тобто питання управління фінансовим станом господарюючого суб'єкта розподіляється на дві складові (рис 1.1).

Оцінка фінансового стану
бізнес-структури

Управління фінансовим станом
бізнес-структури

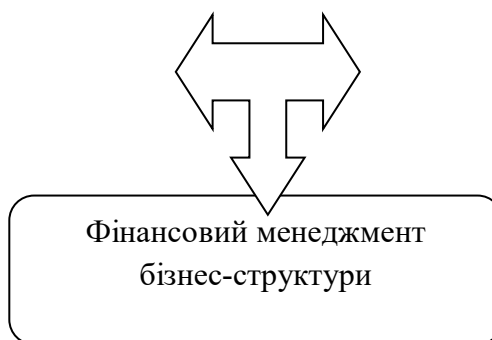


Рис.1.1. Взаємозв'язок складових оцінки та управління фінансовим станом підприємства

Дослідження управління фінансовим станом бізнес-структур в сучасних умовах свідчить, що кожен із запропонованих підходів може бути ефективно використаний для різних аспектів такого управління. Зокрема, для окреслення сфери управління фінансовим станом бізнесу необхідно чітко визначити специфіку його фінансового менеджменту порівняно з іншими суб'єктами господарювання. Це дозволить виявити унікальні риси, які впливають на формування і реалізацію управлінських рішень у контексті забезпечення стабільного фінансового стану.

Науковець Павлова Н.Д. це поняття трактує наступним чином: «фінансовий менеджмент – це система, функціонування якої спрямовано на досягнення загальних цілей управління підприємством» [29, с.16]. На нашу думку, зазначене визначення сутності фінансового менеджменту не розкриває його змісту повністю і може розглядатися як будь-яка система управління: інноваційний менеджмент, інвестиційний менеджмент, менеджмент персоналу, виробничий або оперативний менеджмент тощо. І самостійне визначення фінансового менеджменту як системи не наближає нас до усвідомлення його сутності, бо це не система конкретизована, наведене визначення не розкриває.

До прикладу вітчизняний вчений-науковець Бланк І.О. поняття фінансового менеджменту визначає як «... систему управління формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта та

ефективним обігом його грошових коштів» [7, с.362]. У цьому визначенні Бланк І.О. більш детально розкриває предмет управління фінансами підприємства, але не повністю характеризує це управління як фінансову систему. Окрім того, як уже зазначалося, предметом управління фінансами є всі фінансові (а не лише грошові) потоки.

Підсумовуючи результати аналізу підходів до визначення сутності управління загалом та фінансового управління зокрема, слід зазначити:

1. Сутність управління фінансами бізнес-структур може бути проаналізована у трьох основних аспектах: як практична система, як наукова дисципліна та як освітній напрям. В межах нашого дослідження акцент буде зроблено на практичному аспекті, тобто розглядатиметься управління фінансами саме як система управління, орієнтована на забезпечення ефективності фінансової діяльності бізнес-структур.

2. Управління фінансовим станом бізнес-одиниці є складовою частиною загальної системи управління та повинно тісно інтегруватися з іншими функціональними системами управління, такими як операційний менеджмент, інвестиційний менеджмент, управління персоналом та іншими напрямками, що забезпечують ефективну діяльність бізнес-одиниці.

3. Фінансовий менеджмент, будучи складовою загальної системи управління, повинен бути орієнтований на досягнення стратегічних та тактичних цілей господарюючого суб'єкта. Однак, як окрема система управління, він має безпосередньо сприяти реалізації цих цілей у межах фінансової діяльності підприємства. Важливо, щоб загальні цілі бізнесу та його фінансові цілі були взаємопов'язаними та не суперечили одна одній, забезпечуючи синергію в досягненні довгострокового успіху бізнес-структури.

4. Фінансовий менеджмент, як система управління, визначається сукупністю принципів, методів та форм організації фінансової діяльності бізнесу. Принципи цієї системи відображають основні підходи та орієнтири для ефективного управління фінансами, зокрема, такі як максимізація вартості компанії, забезпечення платоспроможності та ліквідності, ефективне

використання фінансових ресурсів. Методи включають техніки і стратегії, які застосовуються для досягнення фінансових цілей, такі як планування, прогнозування, аналіз фінансових показників. Формами організації фінансової діяльності є конкретні організаційні структури та процеси, що визначають, як саме будуть виконуватися фінансові операції та прийматися управлінські рішення.

5. Предметом управління фінансами господарюючого суб'єкта в широкому сенсі є фінансові відносини, а в більш вузькому – процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів, а також організація фінансових потоків. З цієї точки зору, предмет фінансового менеджменту можна охарактеризувати як управління всіма аспектами фінансової діяльності суб'єкта господарювання. Водночас важливо зазначити, що мета діяльності бізнес-структури полягає не лише в максимізації прибутку, а й у збільшенні добробуту її власників.

У зв'язку з цим управління фінансовим станом бізнес-структури в умовах сучасного надскладного господарювання набуває особливого значення, оскільки полягає в досягненні балансу між інтересами вищого менеджменту та власників бізнесу. Це досягається через ефективне управління фінансовими потоками та раціональний розподіл фінансових ресурсів.

Узагальнюючи наведені визначення, окреслимо власне їх трактування:

Фінансовий стан бізнес-одиниці – це комплексне поняття, яке описується системою фінансових (і не тільки) показників та характеризує наявність і використання суб'єктом фінансових ресурсів.

Управління фінансовим станом бізнес-структури – це цілеспрямований процес впливу на організацію з використанням сучасного інструментарію (фінансових методів, фінансових важелів, нормативно правового забезпечення та інформаційного забезпечення) з метою досягнення стратегічних цілей компанії.

1.2. Основні завдання та напрямки оцінки фінансового стану

підприємств

Метою управління фінансовим станом бізнес-одиниці є розробка ряду заходів (передбачених відповідним планом), спрямованих на підвищення її рентабельності та розширення існуючих можливостей для забезпечення фінансово стабільної роботи і виконання всіх зобов'язань перед партнерами та державою, особливо в умовах воєнного стану.

Фінансовий стан господарюючого суб'єкта, незалежно від того, чи є він бізнес-одиницею, чи корпорацією, є ключовим елементом економічної діяльності. Він визначає конкурентоспроможність підприємства, вказує на здатність покривати витрати, виконувати зобов'язання за кредитами та оцінює потенціал для подальшого розвитку компанії.

Успішне фінансове управління орієнтоване на забезпечення стабільної діяльності підприємства в умовах конкурентної боротьби, запобігання банкрутству, максимізацію прибутку, мінімізацію витрат та підтримку прибутковості підприємства, що, в свою чергу, є основною метою його фінансового менеджменту.

Оцінка ролі ефективного управління фінансовим станом підприємства в умовах сучасної економіки є складним завданням, оскільки правильне керування активами і пасивами, своєчасне інвестування та отримання фінансових ресурсів, здатність задовольняти вимоги кредиторів, а також чітке розуміння перспектив розвитку бізнесу є критичними для його виживання в умовах постійних ринкових змін. У зв'язку з цим, важливою складовою є чітке розуміння процесу управління фінансовим станом та послідовності його етапів.

Як було зазначено раніше, питання розгляду фінансового стану як об'єкта управління не отримало достатньої уваги серед фахівців. Однак на сучасному етапі існує значний потенціал для формування методологічних засад цього процесу. Оскільки в наукових джерелах методологічні принципи управління фінансовим станом бізнес-одиниць зазвичай не висвітлюються, виникає потреба в аналізі існуючих поглядів щодо визначення основних принципів

фінансового менеджменту в цілому. Це дозволить виділити ті принципи, що є специфічними для управління фінансовим станом підприємства.

Зокрема, Бочаров В.В. акцентує увагу «...на таких принципах фінансового менеджменту: саморегулювання господарської діяльності, самоокупності, самофінансування, поділі джерел формування оборотного капіталу на власний та позиковий, наявності фінансових резервів» [13, с.36]. На нашу думку, перші три принципи значною мірою відображають основи, на яких має ґрунтуватися діяльність будь-якого суб'єкта господарювання. Водночас решта принципів доцільно враховувати під час формування фінансової політики корпорації. Однак жоден із зазначених принципів у повному обсязі не відповідає цілям проведеного дослідження.

Деякі науковці [13-14; 16-17] пропонують наступні принципи фінансового менеджменту: фінансової стратегії, стратегії управління, контролю, врахування прогресивного досвіду, орієнтації на швидке прийняття рішень у фінансових питаннях, а також визначення непередбачених наслідків впливу зовнішніх факторів тощо. На нашу думку, принципи фінансової стратегії, стратегії управління та контролю належать до функціональних аспектів фінансового управління і, відповідно, не можуть бути визначені як принципи. Водночас принцип визначення непередбачених наслідків впливу зовнішніх факторів доцільно розглядати у контексті врахування ризику, що дозволяє віднести його до принципів управління фінансовим станом підприємства.

Серед проаналізованих принципів управління більшість, по суті, виступають радше завданнями, які необхідно вирішувати для досягнення визначених цілей у процесі управління конкретним об'єктом. Водночас ті принципи фінансового менеджменту, які можуть бути застосовані для управління фінансовим станом підприємства, потребують подальшого уточнення та доповнення. Зокрема, окрім стандартних принципів управління, основу формування ключових вимог до процесу управління мають складати такі принципи, як принцип ефективності, принцип інтегрованого поєднання, що

забезпечує альтернативність і цілеспрямованість розробки управлінських рішень, принцип інноваційної спрямованості, ієрархічності в пізнанні об'єкта управління, а також врахування пріоритетності у вирішенні протиріч між складовими елементами фінансового стану підприємства.

На основі наведених у роботі наукових точок зору управління фінансовим станом бізнес-структури має базуватися на таких принципах (рис. 1.2).



Рис. 1.2. Принципи управління фінансовим станом бізнес-структур в умовах ринкових перетворень [35]

Стисло охарактеризуємо кожний принцип.

Принцип інтегрованості системи управління фінансовим станом із загальною системою управління підприємством передбачає їх тісне взаємопов'язане функціонування. Управління фінансовим станом є

невід'ємною частиною інших функціональних напрямів управління та базується на засадах фінансового менеджменту. У цьому контексті будь-яке управлінське рішення, прийняте в межах визначених сфер управління, безпосередньо або опосередковано впливає на фінансовий стан підприємства, а отже, визначає характер і якість подальших управлінських дій.

Принцип стратегічної орієнтованості управління фінансовим станом бізнес-середовища передбачає узгодженість усіх управлінських рішень із загальною метою діяльності підприємства та визначеними стратегічними пріоритетами його розвитку.

Принцип гнучкості в управлінні фінансовим станом підприємства передбачає здатність швидко адаптуватися до змін, коригувати або розробляти нові управлінські рішення під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Гнучкість забезпечується через підтримку оптимальних параметрів фінансового стану, що включає ефективне формування структури капіталу, мінімізацію фінансових ризиків, підтримання достатньої ліквідності активів та забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів у вигляді інвестиційних та страхових фондів. Це дозволяє знизити вплив зовнішніх факторів або швидко адаптуватися до них.

Принцип комплексного підходу до формування управлінських рішень у фінансовому управлінні підприємством полягає в тому, що процес управління фінансовим станом має бути організований через системне мислення керуючої структури. Це передбачає, що управлінські рішення повинні розглядатися як частини єдиного комплексу, в якому кожне з них взаємопов'язане і взаємозалежне, роблячи свій внесок у загальну результативність. У рамках цього процесу важливо охопити всі аспекти фінансового управління підприємством і базуватися на аналізі причинно-наслідкових зв'язків у процесі прийняття рішень.

Принцип координації управлінських дій у фінансовому управлінні підприємством передбачає досягнення позитивних результатів шляхом забезпечення узгодженості дій між усіма центрами відповідальності

(господарськими підрозділами) та їх організаційними структурами. Це здійснюється на основі принципів ієрархії підпорядкованості та відповідальності, що дозволяє забезпечити ефективне виконання завдань і досягнення спільної мети в управлінні фінансовим станом підприємства.

Принцип альтернативності та цілеспрямованості підходів при розробці окремих управлінських рішень у сфері фінансового управління підприємства полягає в тому, що при виборі дій потрібно враховувати наявність альтернативних варіантів їх виконання. Вибір конкретного управлінського рішення серед доступних альтернатив здійснюється на основі чітко визначеної системи критеріїв, що забезпечує не лише високу ефективність, а й орієнтацію на вирішення визначених завдань для досягнення встановлених цілей, що формують фінансову стратегію підприємства.

Принцип ієрархічності пізнання об'єкта управління полягає в багаторівневому аналізі фінансового стану як об'єкта управління, який розглядається не тільки як важлива складова частина ширшої системи фінансового управління, але й як самостійний об'єкт управління. Водночас, фінансовий стан виступає як система, що складається з кількох взаємопов'язаних елементів. Реалізація цього принципу дає змогу не лише визначити найбільш значущі параметри, що визначають ефективність управління фінансовим станом, а й оцінити рівень фінансової безпеки підприємства.

Принцип інноваційної спрямованості управління фінансовим станом підприємства передбачає не лише застосування прогресивних технологій, методів і інструментів, але й необхідність адаптації керуючої системи до їх впровадження та ефективного використання. Це вимагає внесення відповідних змін в організаційні структури підприємства для забезпечення їх інтеграції в процеси управління.

Принцип пріоритетності розв'язання протиріч у складових елементах фінансового стану полягає в орієнтації на виявлення та першочергове вирішення «проблемних» питань, які перешкоджають досягненню поставлених

завдань у процесі управління фінансовим станом підприємства, спрямованих на реалізацію його основної мети.

Принцип врахування рівня ризику в процесі управління фінансовим станом підприємства передбачає обов'язкове оцінювання і передбачення змін рівня фінансового ризику при прийнятті управлінських рішень.

Принцип ефективності управління фінансовим станом підприємства полягає в оптимальному поєднанні особистих якостей суб'єкта управління з потенціалом об'єкта управління, що дозволяє досягти максимальних результатів при мінімізації витрат матеріальних, трудових, фінансових та часових ресурсів, пов'язаних з процесом управління.

У процесі управління фінансовим станом підприємства виокремлюють три основні етапи: підготовчий, основний та завершальний [22, с.95].

Підготовчий етап включає організаційні заходи, що забезпечують необхідну глибину та оперативність аналізу. На цьому етапі визначаються мета та об'єкт аналізу, проводиться вивчення інформаційних матеріалів обраного об'єкта, а також розробляється план аналізу та графік його виконання.

Визначення мети та об'єкту аналізу є частиною етапу, на якому формулюються питання, на які аналітики повинні отримати відповіді після проведення аналізу. Згідно з цими питаннями здійснюється відбір об'єктів дослідження, які безпосередньо пов'язані з кожним конкретним аспектом, що підлягає вивченню.

Ознайомлення з матеріалами підприємства дає можливість оцінити ефективність проведеного аналізу та виявити недоліки попередніх аналітичних робіт. Складання плану та графіку передбачає встановлення термінів виконання, визначення відповідальних осіб за виконання аналізу та делегування їм повноважень, а також розробку програми аналізу, яка включає орієнтовану інформаційну базу.

Кількість і кваліфікація виконавців залежать від обсягу та специфіки програми аналізу, а також від встановлених термінів виконання. Розподіл обов'язків між учасниками процесу потребує індивідуального підходу. Частина

аналітичних завдань, таких як збір, систематизація та обробка інформації, має технічний характер і може бути виконана за допомогою обчислювальної техніки або вручну без залучення висококваліфікованих фахівців. Інші завдання, які включають безпосередній аналіз даних, їх інтерпретацію, а також розробку висновків і рекомендацій, потребують участі кваліфікованих спеціалістів з належним теоретичним та практичним досвідом [23, с. 36].

Другий етап аналітичної роботи охоплює кілька ключових етапів: збір і перевірку достовірності інформації, накопичення необхідних даних, обробку інформації та складання аналітичних таблиць. Цей етап включає порівняння показників поточного року з показниками базисного року, виявлення відхилень та їх причин, а також ідентифікацію резервів для поліпшення фінансових результатів.

Цей етап розпочинається з перевірки інформації, яка планується для використання в аналізі, на її достовірність та повноту. Обробка даних включає процеси зіставлення показників, статистичну обробку, виконання аналітичних розрахунків і заповнення таблиць. Складання аналітичних таблиць є важливим етапом, оскільки вони забезпечують візуальне подання даних, що дозволяє формувати аналітичні висновки та сприяє подальшому формуванню результатів аналізу.

Завершальний етап включає узагальнення отриманих результатів аналізу, формулювання обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на покращення фінансового стану підприємства. На цьому етапі оцінюються можливі шляхи вдосконалення фінансових показників, розробляються конкретні пропозиції щодо їх поліпшення та визначаються заходи, що дозволяють ефективно реалізувати ці рішення.

Схематично процедуру проведення фінансового аналізу фінансового стану бізнес-одиниці наведено на рис. 1.3.

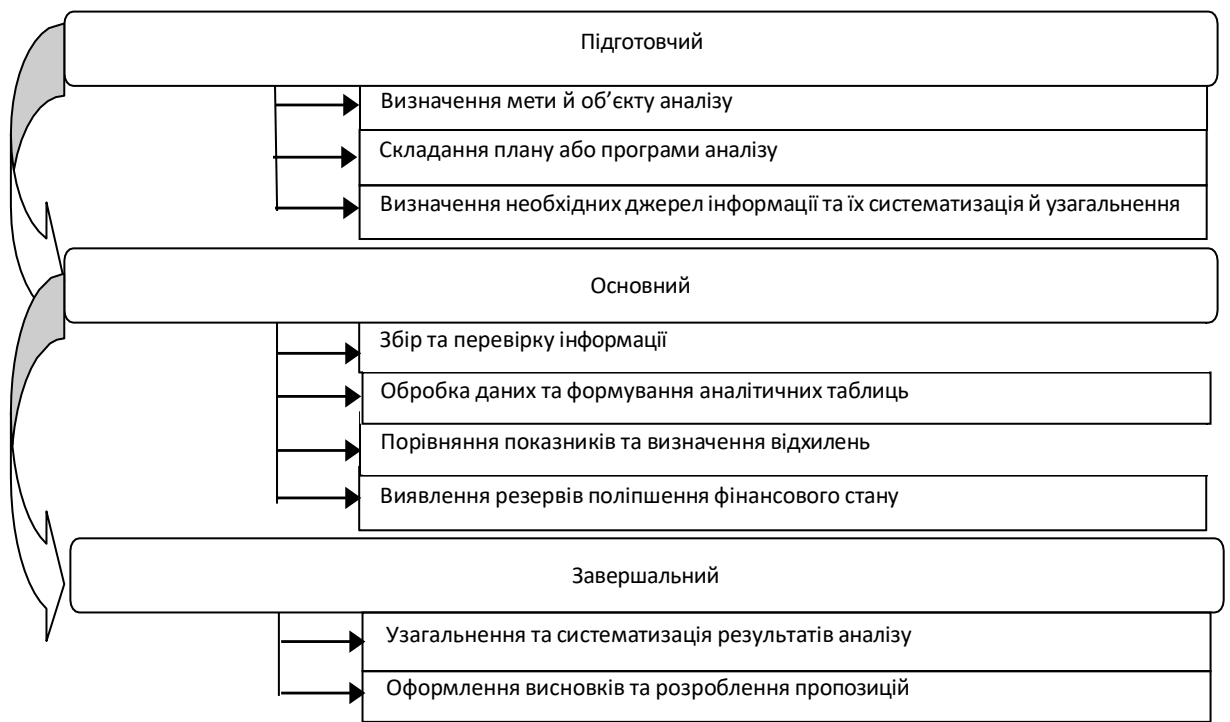


Рис.1.3. Процедура проведення фінансового аналізу фінансового стану бізнес-одиниці [22, с.98]

В цілому, в аналізі, як зображено на рис.1.1, існує досить складне поєднання робіт та велика кількість об'єктів, на які доцільно звернути увагу, для успішного проведення управління фінансовим станом бізнес-структури.

Таким чином, управління фінансовим станом бізнес-структури можна визначити як систему принципів, методів та інструментів, що спрямовані на прийняття та реалізацію управлінських рішень, які стосуються структури активів і джерел їх фінансування. Метою цього процесу є забезпечення задоволення інтересів вищого менеджменту та сприяння зростанню добробуту власників підприємства.

1.3. Методичний інструментарій та інформаційна база управління фінансовим станом підприємства

Для управління та прогнозування фінансового стану підприємства використовується фінансовий аналіз, який може здійснювати як внутрішній

управлінський персонал, так і зовнішні аналітики. Внутрішній фінансовий аналіз проводиться співробітниками підприємства з метою оцінки його фінансової стабільності, рентабельності, ліквідності та ефективності використання ресурсів, що дозволяє ухвалювати управлінські рішення та прогнозувати майбутній фінансовий стан. Зовнішній фінансовий аналіз здійснюють незалежні аналітики, такі як інвестори, кредитори чи державні органи, для оцінки фінансового стану підприємства ззовні. Цей аналіз часто використовують для визначення кредитоспроможності компанії, її інвестиційної привабливості та для порівняння з іншими підприємствами в галузі.

Внутрішній аналіз здійснюється працівниками, зокрема фінансовим менеджментом бізнес-структури. Інформаційна база цього аналізу є значно ширшою порівняно із зовнішнім аналізом, оскільки включає дані, доступні безпосередньо в межах підприємства, що робить їх важливими для прийняття управлінських рішень.

Зовнішній аналіз бізнес-одиниці проводять сторонні фінансові аналітики, які не мають доступу до внутрішньої інформації такої бізнес-структури.

Оцінка фінансового стану є важливою складовою фінансового менеджменту підприємства та базується на даних фінансової та бухгалтерської звітності, а також на прогнозних оцінках майбутніх подій і фактів, що можуть вплинути на господарську діяльність бізнес-одиниці. Зв'язок бухгалтерського обліку з управлінням добре підмічено швейцарцем І. Шер: «Бухгалтерський облік є непогрішимим суддею минулого, необхідним супутником і керівником сучасності та надійним консультантом щодо майбутнього будь-якого підприємства» [22, с. 94].

Інформаційними джерелами для розрахунку показників і проведення аналізу є бухгалтерська звітність: Ф-1 «Баланс»; Ф-2 «Звіт про фінансові результати»; Ф-3 «Звіт про рух грошових коштів»; Ф-4 «Звіт про власний капітал»; Ф-5 «Примітки для річної фінансової звітності».

Основними завданнями управління фінансовим станом бізнес-структури

в умовах сучасного господарювання є: дослідження фінансової автономії та стійкості підприємства, аналіз ефективності використання майна, оцінка динаміки ліквідності та платоспроможності, аналіз ділової активності, визначення ефективності використання фінансових ресурсів, а також розробка заходів, спрямованих на покращення індикаторів фінансового стану.

Фінансову стійкість бізнесу оцінюють за допомогою таких показників:

1. Коефіцієнт фінансової автономії. Показує, яку частину активів підприємства компанія здатна профінансувати за кошти власних фінансових ресурсів. Нормативне значення більше або дорівнює 0,5, для гуртово-роздрібного бізнесу рекомендоване значення більш як 0,3. Розраховується цей показник, як відношення власного капіталу до суми балансу:

$$\text{Кф.а.} = \text{Власний капітал} / \text{Баланс} \quad (1.1)$$

2. Коефіцієнт фінансової залежності – це показник, обернений до попереднього. Зростання даного показника призводить до збільшення частки запозичених коштів у фінансуванні бізнес-одиниці. Визначається, як відношення позикового (залученого) капіталу компанії до підсумку (балансу) або як різниця 1 та значення попереднього показника.

$$\text{Кф.з.} = \text{Залучений (позичений) капітал} / \text{Баланс} \quad (1.2)$$

3. Коефіцієнт фінансової стійкості бізнес-одиниці. Показує скільки гривень власного капіталу бізнес-структури припадає на кожну гривню зобов'язань. Нормативне значення більше або дорівнює 1. Визначається за формулою:

$$\text{Кф.с.} = \text{Власний капітал} / \text{Всі зобов'язання} \quad (1.3)$$

4. Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу (на

практиці його ще називають показником фінансового левереджу) – показник зворотний попередньому, він показує, скільки грн позикового капіталу припадає на 1 грн власного капіталу:

$$\text{Клев.} = \text{Всі зобов'язання} / \text{Власний капітал} \quad (1.4)$$

5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу компанії (бізнес-одиниці). Показує, яка частина коштів відходить на фінансування оборотних активів, а яка на фінансування необоротних. Визначається, як відношення оборотних активів до власного капіталу:

$$\text{Кман.} = \text{Об.а} / \text{Власний капітал} \quad (1.5)$$

6. Коефіцієнт поточних зобов'язань підприємства – визначається, як співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань. Це показник показує можливість бізнесу оплачувати наявні короткострокові кредити. Нормативним є значення в рамках 1 – 3. Визначається за формулою:

$$\text{Кп.з.} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання} \quad (1.6)$$

Всі наведені показники дають уявлення фінансовому менеджменту підприємства стосовно стану його фінансової незалежності та є основою для управління пасивами та відповідними активами з метою забезпечення фінансової стабільності бізнес-структури в майбутньому.

Платоспроможність визначається як здатність підприємства своєчасно погасити свої строкові зобов'язання за допомогою наявних грошових ресурсів. Вона є важливим індикатором фінансового стану підприємства, що відображає його здатність виконувати фінансові зобов'язання вчасно і без порушень. Узагальнено показники, що характеризують платоспроможність наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Показники платоспроможності та ліквідності бізнес-структури [22]

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Показує, яку частку зобов'язань можуть покрити найбільш ліквідні активи (гроші та їх еквіваленти). Нормативне значення від 0,1 до 0,2.
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\text{Зап.+Деб.заб-ть}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Показує, яку частку зобов'язань можуть покрити високоліквідні активи. Нормативне значення 0,5 – 1 і вище.
Коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Показує, яку частку зобов'язань можуть покрити середньо і високоліквідні активи. Нормативне значення 1 – 2.

Ліквідність характеризує здатність компанії погашати свої поточні зобов'язання, які повинні бути сплачені протягом одного року, за рахунок наявних поточних активів, таких як готівка, дебіторська заборгованість та запаси. Цей показник відображає фінансову стійкість підприємства в короткостроковому періоді та його здатність забезпечити своєчасні розрахунки з кредиторами.

Чим вищим є значення цього коефіцієнту, тим кращою є позиція ліквідності бізнес-структури [10]. У загальному розумінні це здатність активів перетворюватися на гроші.

Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що будуть своєчасними, ефективними та адаптованими до змінних умов, зокрема в умовах війни, важливо оцінювати ділову активність підприємства.

Це дозволяє забезпечити стабільний розвиток організації та ефективне використання її ресурсів у мінливих економічних обставинах.

Ділова активність є комплексною характеристикою, що відображає стан підприємства на ринку, ефективність використання його ресурсів та оцінює зміни цих показників протягом певного періоду часу (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Показники ділової активності бізнесу

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст показника
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість активів}}$	Показує, скільки товарів чи послуг продано за певний період, скільки разів відбувся повний цикл виробництва
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня вартість оборотних активів}}$	Показує, скільки оборотів здійснили саме оборотні активи
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня величина дебіторської заборгованості}}$	Характеризує, скільки разів обернулися кошти вкладені в розрахунки
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Собівартість}}{\text{Середня величина кредиторської заборгованості}}$	Показує використання позикових коштів компанією
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід}}{\text{Середня величина власного капіталу}}$	Показує використання власних коштів компанією

Джерело: узагальнено авторами на матеріалах [22-26]

Оцінка рентабельності дозволяє визначити прибутковість та ефективність діяльності бізнес-структур. Для вимірювання рентабельності використовуються різні коефіцієнти, такі як коефіцієнт рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, рентабельності продукції, рентабельності власних коштів і рентабельності позикового (залученого) капіталу (табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Показники, що характеризують прибутковість бізнесу

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума активів}} * 100\%$	Показує ефективність використання активів
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума власного капіталу}} * 100\%$	Характеризує ефективність використання власних вкладених коштів
Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід (виручка)}} * 100\%$	Показує обсяг прибутку від ефективності продажів

Коефіцієнт рентабельності вкладених коштів	$\frac{\text{Чистий прибуток} * 100\%}{\text{Собівартість}}$	Вказує на ефективність понесених витрат підприємства
Коефіцієнт рентабельності залучених коштів	$\frac{\text{Чистий прибуток} * 100\%}{\text{Собівартість}}$	Вказує на ефективність залучених коштів підприємством

Слід зазначити, що перелік цих показників можна продовжити, всі вони вказують на ефективність використання відповідних ресурсів і визначаються за аналогією, тобто як відношення результату до витрат бізнесу.

Отже, управління фінансовим станом господарюючого суб'єкта (бізнес-структури) являє собою сукупність принципів, методів і інструментів для прийняття та реалізації управлінських рішень, що стосуються структури активів та джерел їх фінансування. Метою цього процесу є забезпечення збалансованості інтересів вищого менеджменту та досягнення зростання добробуту власників. Організація управління фінансовим станом повинна базуватися на таких принципах, як інтегрованість, стратегічна орієнтація, гнучкість, комплексність, координація, альтернативність, ієрархічність, інноваційна спрямованість та пріоритетність вирішення протиріч у складових елементах фінансового стану.

Висновки до розділу 1

Здійснивши аналіз теоретичних засад управління фінансовим станом підприємства, можна зробити висновок, що це є ключовим елементом у пошуку резервів для розвитку підприємства. Такий аналіз є корисним не лише для внутрішнього персоналу підприємства, а й для зовнішніх незалежних суб'єктів. Крім того, було розглянуто план заходів щодо покращення фінансового стану та пошуку напрямів розвитку підприємства для забезпечення його стабільної діяльності. Важливими аспектами є завдання та інформаційна база, на основі яких здійснюється управління фінансовим станом.

Визначено основні завдання, які ставляться для оцінки та аналізу

ефективності управління фінансовим станом підприємства. Зокрема, це: дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства, аналіз ефективності використання майна, оцінка динаміки та стану ліквідності і платоспроможності, дослідження ділової активності підприємства, визначення ефективності використання фінансових ресурсів, а також розробка заходів, спрямованих на покращення отриманих фінансових показників.

Було виділено три основні етапи управління фінансовим станом підприємства: підготовчий, основний та завершальний. Під час дослідження цих етапів визначено ключові етапи їх проведення: встановлення мети та об'єкта аналізу, складання плану або програми аналізу, визначення необхідних джерел інформації, їх систематизація та узагальнення, збір і перевірка інформації, обробка даних та формування аналітичних таблиць, порівняння показників і визначення відхилень, виявлення резервів для поліпшення фінансових показників, узагальнення та систематизація результатів аналізу, оформлення та надання висновків, а також розробка пропозицій для покращення фінансового стану.

Представлено методичний інструментарій оцінки фінансового стану, який слугує основою для об'єктивного визначення поточного фінансового стану підприємства та сприяє прийняттю обґрунтованих і своєчасних управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2. ІНДИКАТОРИ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПП «ЕЛАНА» У 2019-2023 РОКАХ

2.1. Економічна характеристика підприємства

У нинішніх умовах економічної, політичної та воєнної нестабільності діяльність кожного господарюючого суб'єкта в Україні перебуває під ретельним контролем та увагою численних учасників ринку, серед яких держава, інвестори, кредитори, клієнти, постачальники, банки та інші.

Об'єктом дослідження є приватне підприємство «Елана», засноване 26 серпня 2009 року. Адреса виробничих потужностей підприємства – Чернівецька область, Хотинський район, с. Керстенці. Місцезнаходження юридичної особи – м. Чернівці, вул. Рокитнянська, буд.26. Досліджуваний суб'єкт – належить до текстильної галузі, оскільки здійснює виготовлення та реалізацію килимових виробів та коврового покриття, в т.ч. інноваційного виду продукції – геотекстилю.

Приватне підприємство «Елана» - відносно молоде підприємство цієї галузі, оскільки функціонує на ринку близько 15-ти років, однак з моменту створення його продукція поширена і за кордоном – Польща, і донедавна росія (до загальновідомих сумнозвісних подій). Попри це молоде підприємство постійно розвивається, вдосконалюється і розширює як частку на вітчизняному ринку, так і шукає партнерів далеко за межами України.

Предметом діяльності ПП «Елана» відповідно до Статуту є:

- виробництво та моделювання коврів;
- виготовлення коврового покриття, а також геотекстилю, тафтингового покриття та ін.;
- варіативність виготовлення товару юридичним та фізичним особам, в т.ч. і на умовах давальницької сировини, вітчизняними та іноземними партнерами;
- імпорт коврів та коврового покриття із-за кордону;

- інші види діяльності, не заборонені чинним законодавством.

Стисло інформацію про досліджуване підприємство наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Стисла характеристика ПП «Елана»

Скорочена назва	ПП «Елана»
Форма господарювання	приватна
ЄДРПОУ	36636399
Юридична адреса	58000, Україна, м. Чернівці, вул. Рокитянська, 26
Адреса виробничих потужностей підприємства	Чернівецька область, смт. Керстенці, вул. Я. Мудрого, 41В
Вид економічної діяльності	Виробництво килимів та килимових виробів, тафтингу та геотекстилю.
Середньоспискова чисельність працюючих, чол.	18-20
Керівник підприємства	Харкавчук Віктор Федорович

ПП «Елана» була і є одним з беззаперечних лідерів за обсягом коврової продукції, що випускається та продається на теренах Буковини, підприємство «Елана» може навіть позмагатись за лідерство в Україні. Це сучасне приватне підприємство, де застосовуються сучасні досягнення науки і техніки текстильної галузі, а ціни на продукцію підприємства є доступними на ринку України. Згідно річних фінансовий звітів ПП «Елана» працює стабільно, нарощуючи обсяги виробництва та реалізації продукції. Виготовлена продукція реалізується в Україні, Туреччині, Узбекистані, Казахстані, Польщі та інших країнах.

Компанія працює на вітчизняному та закордонному ринках понад 10 років.

Підприємство здійснює переважно оптову торгівлю та у великих масштабах, забезпечує продукцією всі торговельні мережі «Епіцентр» на території України, а також постачає товар за межі України, зокрема до Польщі і

не планує зупинятися, а тільки нарощувати обсяги виробництва.

Рішення про створення підприємства було прийняте 26 серпня 2009 року, відповідно до цього рішення статутний капітал підприємства був утворений в розмірі 50000 гривень, а директором призначено Харкавчука Віктора Федоровича.

ПП «Елана» функціонує у висококонкурентному ринковому середовищі. Зрозуміло, що ринок роздрібної (оптової) торгівлі коврами та ковровими виробами на Буковині та на території України є перенасиченим цим видом продукції.

На теренах Чернівецької області діє близько двох підприємств подібного профілю. Однак, за обсягом ринку ПП “Елана” вже близько п’ятнадцяти років є одним з лідерів виготовлення коврової продукції, оскільки його перевагою є те, що ПП “Елана”, не тільки імпортує товар, а ще й самостійно виробляє коври та коврові доріжки власного виробництва за відносно низькою ціною та хорошою якістю.

Ще одним плюсом ПП “Елана” є його орієнтація (чи поступова переорієнтація) на геотекстиль, що в Україні до цього часу є недостатньо розвиненим, та все ж користується значним попитом в інших країнах світу.

Щодо організаційної структури підприємства, то вона є досить розгалуженою, оскільки підприємство здійснює виробництво та реалізацію продукції (в т.ч. й на експорт), а отже, має фінансову службу, необхідні складські приміщення, виробничі приміщення, автопарк, службу післяпродажного та сервісного обслуговування тощо.

Функції, права і обов’язки структурних підрозділів підприємства визначаються в положенні про них. Підприємство має досить складну організаційну структуру, вона є лінійно-функціональною, що спирається на розподіл повноважень та відповідальність за функціями управління і прийняття рішень по вертикалі.

Таким чином, структуру фінансового менеджменту ПП „Елана” можна відобразити за допомогою рис. 2.1.

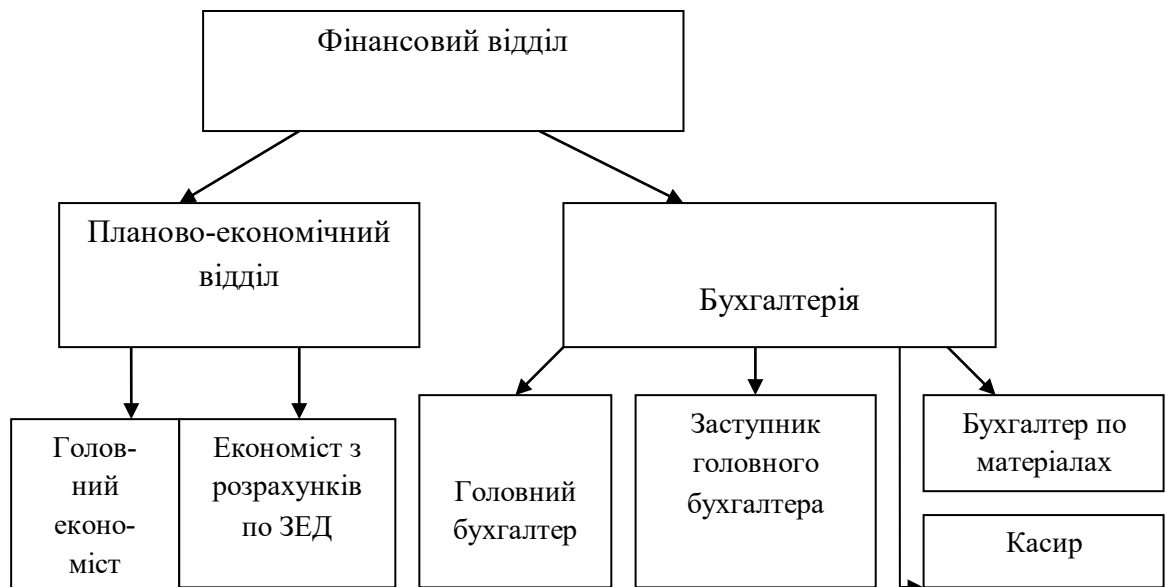


Рис. 2.1. Структура служби фінансового менеджменту ПП «Елана»

Оскільки управління фінансовим станом підприємства здійснює саме служба фінансового менеджменту підприємства, то слід зазначити, що вона виконує функції відповідно до наказу «Про організацію бухгалтерського обліку та облікової політики підприємства», в якому підприємством визначені основні та додаткові послуги.

Отже, дослідимо основні показники фінансово-господарської діяльності ПП «Елана» за допомогою табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка ключових показників фінансово-господарської діяльності

ПП «Елана» у 2019-2023 роках, тис. грн.

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +, –		Відносний приріст, %	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023 / 2019	2023 / 2022	2023 / 2019	2023 / 2022
Чистий дохід	70896,5	83684,6	146967,8	69946,6	167446,9	96550,4	97500	136,2	139,4
Собівартість продукції	66280,4	73501,3	116216,8	57971,9	157635,7	91355,3	99663,8	137,8	171,9
Валовий прибуток	4616,1	10183,3	30751	11974,7	9811,2	5195,1	-2163,5	112,5	-18,1
Капітальні інвестиції	3,2	432,2	-	-	5,7	2,5	5,7	78,1	100
Чистий прибуток	2115,2	3324,6	8583,3	3946	114049,3	9030,2	7199,4	426,9	182,4

Дані таблиці 2.2 вказують на позитивний тренд показників, що характеризують надходження на ПП «Елана». Зокрема, виручка від реалізації продукції зросла на 96550,4 тис. грн. у 2023 році проти 2019 року – та на 97500 тис. грн. – проти 2022 року, а це означає, що менеджмент підприємства постійно працює над логістичними моделями з метою нарощення обсягів реалізації продукції, незважаючи на спектр негативних чинників, що мають місце сьогодні: воєнні дії, припинення реалізації продукції в росію (а експорт в цю країну до 2022 року сягав 70% всього експорту підприємства), мобілізація вагової частини працюючих (працівників, що безпосередньо працювали з устаткуванням по виготовленню килимів та геотекстилю), криза неплатежів та зростання рівня податкового навантаження тощо.

Зрозуміло, що витрати підприємства зростали пропорційно росту виготовлення килимової продукції: у 2023 році – зросли на 91355,3 тис. грн. порівняно з 2019 роком та на 99663,8 тис. грн. – порівняно з 2022 роком.

Величина валового прибутку при цьому поступово зростала до 2022 року включно. Однак у 2023 році сума валового прибутку знизилася порівняно з попереднім періодом на 2163,5 тис. грн. або на 18,1%. Це обумовлено тим, що темпи зростання витрат підприємства (171,9% зокрема, у 2023 році) перевищили темпи росту чистого доходу (139,4% відповідно). Тому мало місце зниження суми валового прибутку – проміжного результату фінансово-господарської діяльності.

Відзначимо, що величина маркетингових витрат та витрат на збут у 2023 році знизилася, що позитивно вплинуло на результат від операційної діяльності ПП «Елана», і на чистий прибуток в кінцевому підсумку.

Отже, у 2019-2023 роках спостерігається помітне зростання величини чистого прибутку ПП «Елана», що залишається в його розпорядженні, а точніше – реінвестується. Тобто продукція килимового характеру користувалася попитом, а ефективно та своєчасне виконання замовлень підприємством-виробником сприяло зростанню обсягу надходжень та чистого прибутку в цілому.

Узагальнюючи дані табл. 2.1, незважаючи на загальну складну фінансову та економічну ситуацію в Україні, відтік професійних кадрів (у зв'язку з війною та іншими чинниками), рівень доходів досліджуваного підприємства залишається задовільним, і формує таке необхідне для більшості вітчизняних суб'єктів господарювання підґрунтя і впевненість у майбутньому.

Капітальні інвестиції підприємства впродовж 2019-2023 років також зростали: у 2023 році порівняно з 2019 роком на 2,5 тис. грн. або на 78%, а порівняно із 2022 роком їх величина зросла на 100%, оскільки капітальне інвестування було відсутнє у 2022 році, що є цілком очевидним явищем (у зв'язку з повномасштабним розв'язанням війни). Очевидно, що обсяги капітальних вкладень ПП «Елана» прямо пропорційно залежать від величини реінвестування чистого прибутку.

Оскільки дослідження вказує на позитивний тренд ключових показників, що характеризують результат роботи підприємства, то доцільно проаналізувати, які методи та індикатори вказують на ефективне управління фінансовим станом підприємства.

2.2. Оцінка індикаторів майнового стану підприємства

Дані фінансової звітності ПП «Елана» (тобто показники балансу та звіту про фінансові результати за 2019-2023 роки, що наведені в додатках 1-6) дають можливість дослідити основні індикатори фінансового стану, тобто ті показники, що характеризують стан та ефективність розміщення фінансових ресурсів досліджуваного суб'єкта господарювання.

Тому зупинимося детальніше на динаміці формування складу активів ПП «Елана» у 2019-2023 роках (табл. 2.4).

Отже, дані таблиці 2.4 вказують на поступове збільшення обсягів активів, адже баланс підприємства зростав включно до 2022 року, і у 2023 році порівняно з 2019 роком майно зросло на 54705,8 тис. грн. (або на 1,2%). Тільки порівняно із 2022 роком у 2023 році загальна валюта балансу зменшилася на

10568,2 тис. грн. (або на 49,7%).

Таблиця 2.4

Динаміка величини активів ПП «Елана» у 2019-2023 роках, тис. грн.

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +,-		Відносний приріст, %	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023 / 2019	2023 / 2022	2023 / 2019	2023 / 2022
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ, в т.ч.:	9767,8	10740,3	20435,9	18868	19881,5	10113,7	1013,5	0,2	2,5
Незавершені капітальні інвестиції	3,2	432,2	-	-	5,7	2,5	5,7	78,1	100
Основні засоби	9764,6	10308,1	20435,9	18868	19875,8	10111,2	1007,8	103,5	5,3
ОБОРОТНІ АКТИВИ, в т.ч.:	44291,6	48498,6	78368,6	100465,4	88883,7	44592,1	-11581,7	-0,2	-2,5
Запаси	10322,6	5814,3	22637,8	51402,2	15995,1	5672,5	-35407,1	-5,3	-33,2
Дебіторська заборгованість за товари	28168,8	22635,7	36727,4	29530,3	52022,9	23854,1	22492,6	-5,1	-29,1
Дебіторська заборгованість за розрах. з бюджетом	1683,6	313,1	1427,1	7385	3498,8	1815,2	-3886,2	0,1	-3,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	2319,5	12155,5	8960,6	8418,9	2897	577,5	-5521,9	-1,9	-5,1
Гроші та їх еквіваленти	1794	7553	8504,4	3629,1	14307,4	12513,4	10678,3	12,0	12,5
Витрати майбутніх періодів	-	1,5	-	1,8	-	-	-1,8	-	-100
Інші оборотні активи	3,1	25,5	111,3	98,1	162,5	159,4	64,4	0,2	0,1
БАЛАНС	54059,4	59238,9	98804,5	119333,4	108765,2	545705,8	-10568,2	1,2	-49,7

При зменшенні обсягів майна чистий прибуток підприємства зростає. Тобто відбувається зростання чистого прибутку за допомогою інтенсифікації виробництва, а не за допомогою екстенсивного відтворення, що додає бонусів фінансовому менеджменту досліджуваного підприємства.

Зменшення суми майна у 2023 році порівняно з попереднім роком на 10568,2 тис. грн. відбулося за рахунок суттєвого зменшення величини оборотних активів ПП «Елана». При цьому обсяг його необоротних активів зріс у 2023 році на 10113,7 тис. грн. порівняно із 2019 роком, та на 1013,5 тис. грн. – порівняно 2022 роком. А це означає, що отриманий прибуток (табл.2.1) підприємство реінвестувало в нарощення матеріально-технічної бази шляхом придбання новітнього устаткування, та зростання суми капітальних інвестицій, що є позитивним явищем. Тим більше, що у складі необоротних активів основні засоби складають практично всі сто відсотків питомої ваги.

Щодо причин вагомого зменшення суми оборотних активів у 2023 році порівняно з 2022 роком, то вони є очевидними: скорочення обсягу запасів (зокрема, на 35407,1 тис. грн. або на 33,2%), зменшення суми дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом (на 3886,3 тис. грн.), іншої поточної дебіторської заборгованості (на 5521,9 тис. грн.). Однак у динаміці дещо зросла сума грошових коштів та їх еквівалентів (на 10678,3 тис. грн. або на 12,5%) та сума дебіторської заборгованості за реалізовану продукцію (на 22492,6 тис. грн. або на 29,1%), тобто кругообіг «виготовлення-реалізація-реалізація в кредит-погашення заборгованості» мають місце на підприємстві, що свідчить про намагання підприємства тримати свої кошти у високоліквідних та швидколіквідних активах, таких як грошові кошти на рахунку або в касі та короткостроковій дебіторській заборгованості.

У структурі оборотних активів, доцільно відзначити, переважала впродовж 2019-2023 років дебіторська заборгованість за товари роботи й послуги, хоча у вкрай складний для всіх суб'єктів 2022-й рік, у структурі оборотних активів домінували запаси, тобто підприємство мало на балансі достатньо сировини, матеріалів, готової продукції (нереалізованої, на жаль), однак немало ринків збуту. Службі фінансового менеджменту підприємства знадобився певний час для адаптації до нових надскладних умов господарювання та до пошуку нових ринків збуту і вибудовування нової логістичної моделі доставлення виготовленої продукції (килимових виробів та

досить популярного сьогодні геотекстилю).

Структура активів ПП «Елана» в цілому у 2019-2023 роках відображена на рис. 2.1.

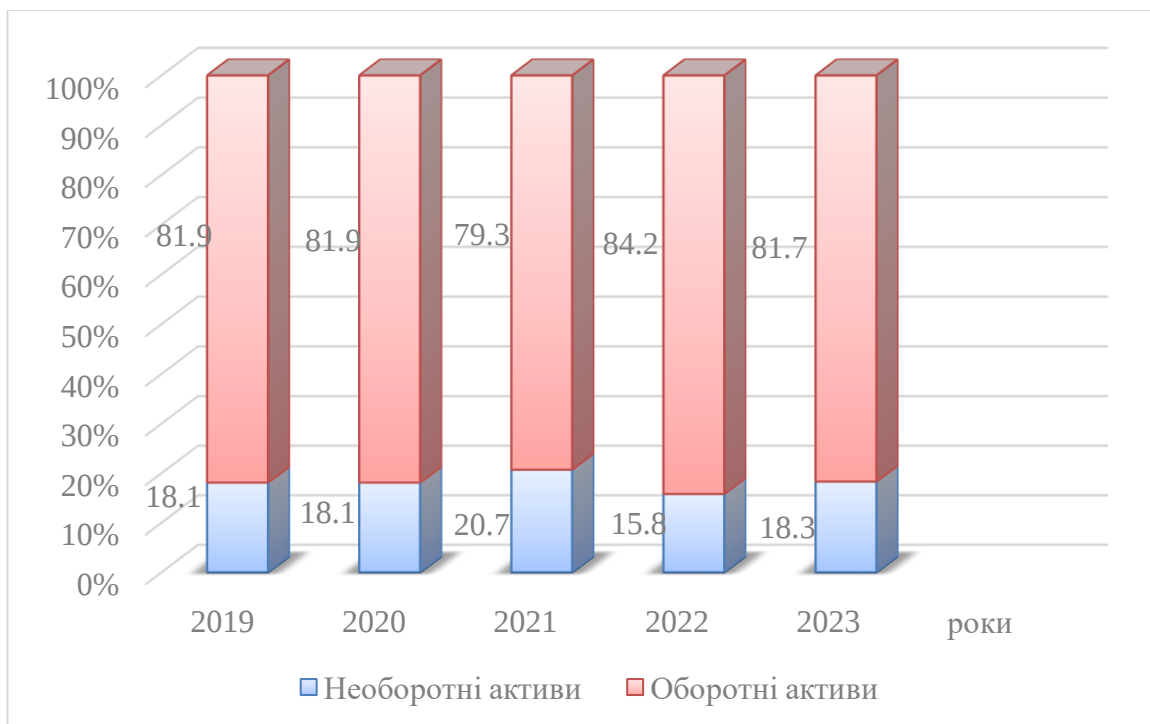


Рис. 2.1. Структура активів ПП «Елана» у 2019-2023 роках, %

Отже, дані вищенаведеного рисунку вказують, що у структурі активів ПП «Елана» у 2019-2023 роках домінували оборотні активи, а отже, вона була ліквідною впродовж всього аналізованого періоду. Частка необоротних активів при цьому коливалася в межах 15-20%.

Слід відзначити, що незважаючи на реінвестування менеджментом чистого прибутку в основні засоби, частка необоротних активів залишається невагомою, тобто підприємство намагається на балансі підприємства є основні засоби, однак їхня вартість є відносно невеликою не «обтяжувати» баланс такими основними засобами, як будівлі чи споруди, а користується ними у вигляді операційного чи фінансового лізингу (оренди), що не суперечить чинному законодавству.

Тобто фінансовий менеджмент ПП «Елана» в цілому, та його керівник зокрема, усвідомлює, що нині тільки конкурентоспроможне підприємство

здатне перебувати на ринку тривалий час, надаючи широкий спектр послуг з виготовлення килимового покриття, продавати конкурентоспроможну продукцію не тільки в межах країни, а й закордон, в т.ч. країни Євросоюзу.

Вплив конкретних результативних показників на фінансовий стан підприємства можна прослідкувати за допомогою оцінки динаміки темпів зміни величини виручки від реалізації та витрат ПП «Елана» (рис. 2.2).

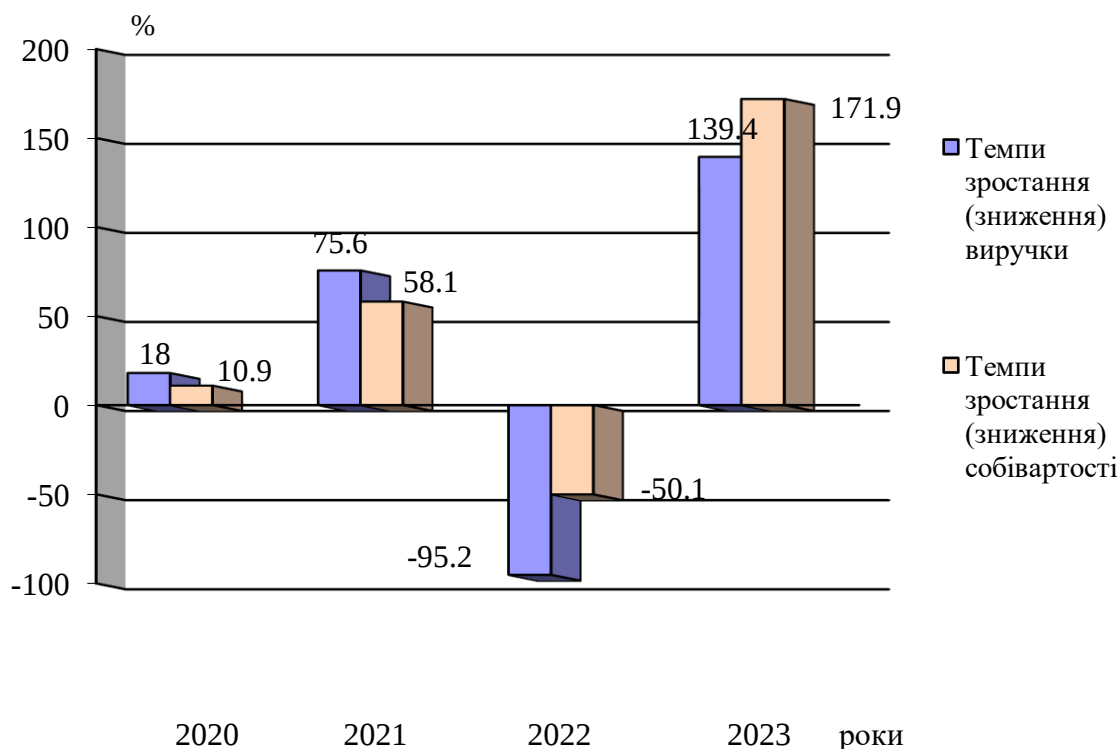


Рис. 2.2. Динаміка темпів зміни чистого доходу та витрат ПП «Елана» у 2020-2023 роках

Дані рис. 2.2 ілюструють перевищення темпів росту виручки (чистого доходу) тільки у 2020-2021 роках над темпами росту витрат, внаслідок чого ПП «Елана» отримувало вагомий за величиною валовий та чистий прибуток у даному періоді. Однак, у горезвісному 2022-му році у підприємства була певна фінансова криза (як і в більшості підприємств України), коли замість росту було зниження, тобто темпи зниження виручки (95,2%) суттєво перевищили темпи зниження витрат (50,1%) у цьому періоді.

А у 2023 році темпи росту витрат на виготовлення килимового покриття

(171,9%) перевищили темпи росту виручки від її реалізації (139,4%), і як наслідок, підприємство отримало вже меншу величину валового та чистого прибутку.

На цьому етапі дослідження (відповідно до наведеного в першому розділі роботи алгоритму) доцільно проаналізувати, за рахунок яких джерел досліджуване підприємство формувало у 2019-2023 роках активи (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка складу пасивів ПП «Елана» у 2019-2023 роках, тис. грн.

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +,-		Відносний приріст, %	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023 / 2019	2023 / 2022	2023 / 2019	2023 / 2022
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, в т.ч.:	34070,3	37397,9	48723,2	52669,3	63814,7	29744,4	11145,4	-4,3	14,6
Зареєстрований капітал	28481,8	28484,8	28481,8	28481,8	28481,8	-	-	-	-
Резервний капітал	-	-	2745,8	2745,8	2745,8	2745,8	-	100	-
Нерозподілений прибуток	5588,5	8913,1	17495,6	21441,7	32587,1	26998,6	11145,4	34,7	10,4
ПОТОЧНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, в т.ч.:	19989,1	21841	50081,3	66664,1	44950,5	24961,8	-21713,6	4,3	-14,6
Короткострокові кредити банків	6326,6	8850	19100	19100	19100	12773,4	-	10,8	13,8
Поточна кредиторська заборгованість за товари	13319,9	10350,1	28925,2	14175,7	24441,9	11122	10266,2	-12,2	33,1
Поточна кредиторська заборгованість за розрах. з бюджетом	114,5	13,2	17,6	25,8	23,3	-91,2	-2,5	-0,5	0,1
Поточна кредиторська заборгованість за розрах. зі страхування	-	-	-	-	7,5	7,5	7,5	100	100

Поточна кредиторська заборгованість за розрах. з оплати праці	-	122,8	-	21,2	108,5	108,5	87,3	0,2	0,2
Інші поточні зобов'язання	228,1	2504,9	2038,5	33341,4	1269,3	1041,2	-3207,2	1,7	-47,2
БАЛАНС	54059,4	59238,9	98804,5	119333,4	108765,2	545705,8	-10568,2	1,2	-49,7

Джерела фінансування ПП «Елана» у 2019-2023 роках представлені власним капіталом та поточними зобов'язаннями, при цьому у складі останніх є короткострокові кредити банків, якими досліджуваний суб'єкт господарювання користувався впродовж всього аналізованого періоду. Наскільки ефективно це відбувалося покажуть показники рентабельності.

Отже, досліджуваний суб'єкт активно використовує такий фінансовий інструмент як банківський кредит. Слід відзначити, що підприємство в межах розрахунково-касового обслуговування та послуг з кредитування співпрацює з усіма провідними банківськими структурами області (АТ КБ Приватбанк, ПАТ Ощадбанк, Укрсиббанк та іншими). Цей кредит підприємство отримало у вигляді відкритої кредитної лінії, що передбачає надання кредиту частинами, траншами не більше наперед зазначеної у кредитному договорі суми.

Аналогічно до зміни величини активів складові фінансового забезпечення ПП «Елана» змінювалися таким же чином, тобто поступово зростали до 2022 року включно, однак у 2021 році їх величина зменшилася на 10568 тис. грн. Та як вже зазначалося раніше це аж ніяк не вплинуло на кінцевий фінансовий результат – чистий прибуток – який поступово зростав у динаміці, і у 2022-2023 роках зокрема.

Таким чином, зменшення загальної суми джерел фінансування підприємства у 2023 році порівняно з 2022 роком зумовлено суттєвим зменшенням суми поточних зобов'язань – на 21713,6 тис. грн., що своєю чергою спричинене зменшенням суми інших поточних зобов'язань - на 47,2% по відносній величині. При цьому обсяг власного капіталу продовжував впевнено зростати. Тобто фінансовий менеджмент підприємства надає перевагу

саме збільшенню частки та обсягу власних джерел. Водночас у структурі власного капіталу підприємства у 2019-2021 роках переважав статутний зареєстрований капітал, а у 2022-2023 роках – нерозподілений прибуток, тобто поступово зростає роль основного джерела реінвестування.

Щодо складу позикового капіталу ПП «Елана», який на 100% представлено поточними зобов'язаннями, то головними складовими є короткострокові кредити банків та кредиторська заборгованість за товари. Причому їх частка поступово змінювалася на користь то одного, то другого. Тобто у 2019-2021 роках переважала кредиторська заборгованість за товари, частка якої була в межах 50-66%, а у 2022-2023 роках – переважали за обсягом і по питомій вазі кредити короткострокового характеру.

Зрозуміло, що для розвитку і матеріального і фінансового потенціалів підприємству необхідні додаткові ресурси, тому воно користується навіть за додаткову плату на умовах поверненості та ефективності використання.

Загалом, структура капіталу ПП «Елана» у 2019-2023 роках відображена на рис. 2.3.

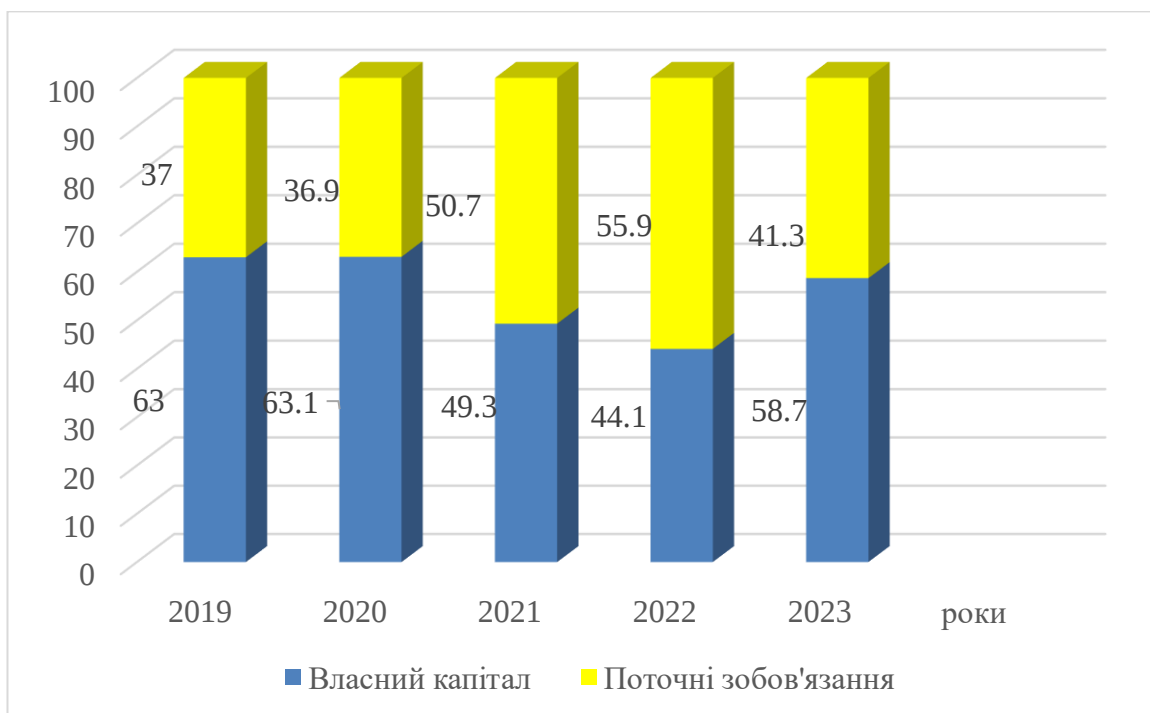


Рис. 2.3. Структура джерел фінансування ПП «Елана» у 2019-2023 роках, %

У структурі джерел фінансування ПП «Елана» у 2019-2020 роках переважав власний капітал – 63% у структурі всіх джерел, тобто основою фінансового розвитку ПП «Елана» були власні фінансові ресурси.

Однак у 2021-2022 роках зросла роль позикового капіталу підприємства, частка якого перебувала в межах майже 51-56%, тобто була певна доля (незначна) загрози фінансовій стійкості підприємства.

Та у 2023 році зрештою керівництву вдалося відновити рівновагу шляхом нарощення частини чистого прибутку та реінвестування в основні засоби, що створило підґрунтя (базис) для превалювання частки власних ресурсів у структурі всіх джерел фінансування ПП «Елана».

Можна зробити висновок, що фінансування ПП «Елана» відбувається із залученням позикових (кредитних, платних) коштів, та все ж це дозволяє йому маневрувати сформованим (в т. ч й власним) капіталом в умовах воєнного стану, нестабільних платежів, банкрутства багатьох контрагентів (підприємств-партнерів) та «закритих» кордонів (зокрема, для експорту килимової продукції). Доцільно зауважити, що досліджуваний суб'єкт тісно співпрацює із підприємствами Австрії, Німеччини, Польщі, Казахстану у сфері застосування новітніх технологій та представлення своєї новітньої продукції (геотекстилю зокрема) на міжнародних виставках.

Таким чином, досліджуваній бізнес-структурі необхідно намагатися і в перспективі мобілізувати всі доступні йому резерви для маневрування, реінвестування та оновлення матеріально-технічної бази.

А це можливо за умови ефективного управління фінансовим станом підприємства.

Тому першочергова увага в процесі фінансового аналізу повинна бути приділена оцінці показників ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та ефективності використання ресурсів в цілому (за допомогою методичного інструментарію, наведеного в попередній частині роботи), що й зроблено в наступному підрозділі даного дослідження.

2.3. Аналіз ефективності управління фінансовим станом ПП «Елана»

В ході оцінки ефективності управління фінансовим станом першочерговим завданням менеджменту є визначення, аналізування стану забезпеченості підприємства власними ресурсами. При цьому найбільшу зацікавленість зі сторони фінансової служби підприємств викликає показник власних оборотних коштів (або чистого оборотного капіталу) підприємств, який визначається як різниця між величиною власного капіталу підприємства та величиною його необоротних активів:

$$\text{ВОК} = \text{Власник капітал} - \text{Необоротні активи} \quad (2.1)$$

Визначивши вказаний показник за допомогою даних фінансової звітності ПП «Елана» впродовж 2019-2023 доцільно проаналізувати його в динаміці за допомогою рис. 2.4.

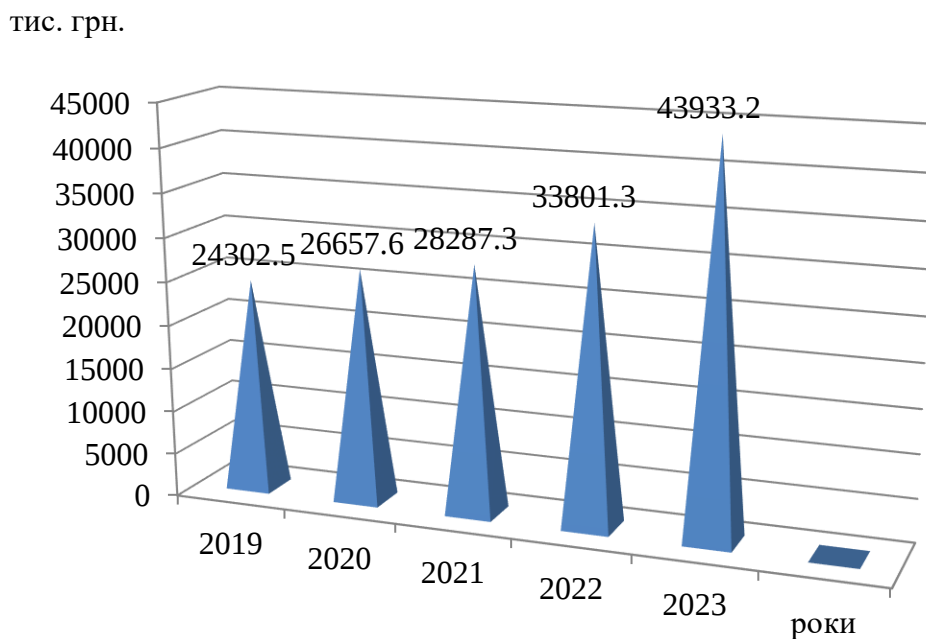


Рис. 2.4. Динаміка величини чистого оборотного капіталу ПП «Елана» у 2019-2023 роках

За офіційними даними статистики, у більшості випадків зазначений показник власного оборотного капіталу в малому та середньому бізнесі має негативне (від'ємне) значення. Воно означає, що власний капітал, акумульований у сфері бізнесу, є меншим за величину його необоротних активів, тобто більша (досить вагома) частина необоротних активів бізнес-одиниць фінансується здебільшого за рахунок кредитів, банківських ресурсів.

На відміну від статистики рисунок 2.4 ілюструє наявність та поступове зростання суми власного оборотного капіталу, що є в розпорядженні досліджуваного підприємства. Зокрема, у 2019 році сума власного оборотного капіталу ПП «Елана» становила 24302,5 тис. грн., а у 2023 році – вже 43933,2 тис. грн., тобто зросла на 10131,9 тис. грн. або на 30% порівняно з попереднім періодом. Тобто це є позитивний тренд, який необхідно підтримувати підприємству і в перспективі.

Такий аналіз слугує базисом для визначення (або формування) типу фінансової стійкості бізнесових структур, в т.ч. й тих, що належать до сфери малого бізнесу (до якого належить досліджуване ПП «Елана»).

Тому дослідимо в динаміці індикатори фінансової стійкості ПП «Елана», методику обчислення яких наведено в першому розділі даного дослідження, і які наведені у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка показників фінансової стійкості ПП «Елана» у 2019-2023 роках,
частка одиниці

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +, –	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023 / 2019	2023 / 2022
Коефіцієнт фінансової автономії	0,630	0,631	0,493	0,441	0,587	-0,043	0,146
Коефіцієнт фінансової залежності	0,370	0,369	0,507	0,559	0,413	0,043	-0,146
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,704	1,712	0,936	0,790	1,420	-0,284	0,630
Показник фінансового левериджу	0,587	0,584	1,069	1,266	0,704	0,117	-0,562
Коефіцієнт маневрування	1,402	1,403	1,722	1,558	1,453	0,051	-0,105

Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	2,354	4,585	1,250	0,657	2,747	0,393	2,090
Коефіцієнт інвестування	3,488	3,482	2,384	2,791	3,210	-0,278	0,419
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,070	0,089	0,176	0,075	0,175	0,105	0,100

Всі показники, наведені в таблиці, в цілому мають позитивну зміну у 2023 році порівняно з попереднім роком та негативну – відносно 2019 року, що характеризує позитивно діяльність підприємства у сфері управління наявними фінансовими ресурсами.

Стисло зупинимося на кожному індикаторі фінансової стійкості, які передусім відображають стан фінансових ресурсів, а отже – і управління фінансовим станом підприємства.

Показник фінансової автономії ПП «Елана» у 2023 році збільшився на 0,146 пункти порівняно з попереднім періодом, а його значення на рівні 0,587, вказує на те, що ПП «Елана» майже на 60% є фінансово незалежним від кредиторів та зовнішніх джерел. При цьому, оптимальним вважається значення цього показника більше 0,5, а точніше – у відсотках на рівні 60% (точно як у досліджуваного суб'єкта бізнесу).

Коефіцієнт фінансової залежності досліджуваного суб'єкта в динаміці відповідно знизився – на 0,146 пункти у 2023 році. Підприємство, зважаючи на рекомендоване значення даного показника менше 0,5, відповідає цьому критерію за вказаним показником (який становив 0,413 пункти у 2023 році), тобто було фінансово стійким.

Водночас, доцільно зауважити негативну динаміку вказаних показників у 2020-2022 роках, коли було порушено умову фінансової стійкості і ваги похилилися на користь позикового капіталу, тобто ПП «Елана» вважалось фінансово залежним у ті роки. Та підприємство володіло достатньою величиною власних оборотних коштів (рис. 2.4), що дозволило йому ефективно маневрувати ними, навіть в умовах війни та кризи неплатежів.

Коефіцієнт фінансової стійкості вказує на величину власного капіталу

підприємства, що припадає на й гривню залученого. Відповідно, даний показник мав позитивну динаміку у 2023 році, оскільки він склав 1,420 пункти, тобто на 1 грн. поточних зобов'язань підприємства припадала 1,42 грн. власного капіталу (проти 0,79 грн. у 2022 році для порівняння).

Коефіцієнт фінансового ризику є оберненим до попереднього показника, і його значення у 2023 році на рівні 0,704 пункти «говорить» про те, що на й грн. власних коштів ПП «Елана» у 2023 році припадало 0,7 грн. позикових (проти 1,27 грн. – у 2022 році для порівняння).

Показник маневрування, який визначається як відношення суми власних оборотних коштів до величини власного капіталу, мав неоднозначну тенденцію у 2019-2023 роках. Адже у 2023 році порівняно з 2019 роком він зріс на 0,051 пункти, а порівняно з 2022 роком – знизився на 0,105 пункти. Це обумовлено відповідною зміною темпів росту власних оборотних коштів та власного капіталу, що слугують базою для визначення даного показника.

Коефіцієнт забезпеченості запасів ПП «Елана» власними оборотними коштами, на відміну від попередніх індикаторів, мав позитивну тенденцію впродовж 2019-2023 років: поступово зростав у 2023 році на 0,393 пункти порівняно з 2019 роком та на 2,090 пункти - порівняно з попереднім, 2022-м, роком.

Забезпеченість ПП «Елана» в цілому власними оборотними коштами вже слугує підставою для висновку про досить ефективне управління фінансовим станом підприємства, оскільки їх наявність нині є рідкісним явищем, і свідчить про формування фактично всіх активів більшою мірою (або повністю) за рахунок власного капіталу.

Коефіцієнт інвестування тісно пов'язаний з попереднім показником, адже вказує яка сума власного капіталу припадає на 1 грн. необоротних активів. Позитивним трендом є зростання цього показника в динаміці, причому наприкінці 2023 року він склав 3,210 грн., тобто величина власного капіталу у 3 рази перевищує обсяг необоротних активів підприємства. Цю тенденцію бажано підтримувати і в найближчій перспективі.

Також позитивною є тенденція коефіцієнту стійкості економічного зростання ПП «Елана» який поступово зростає: із 0,070 пунктів у 2019 році – до 0,175 пунктів – у 2023 році. Така зміна обумовлена позитивною зміною реінвестованого прибутку, який відповідно поступово зростає, про що вже неодноразово згадувалося в даному дослідженні.

Аналізуючи наведені вище індикатори фінансової стійкості, можна узагальнити, що для ПП «Елана» притаманний абсолютно стійкий тип фінансової стійкості, який означає, що запаси підприємства повністю формуються за допомогою власних оборотних коштів. Така ситуація, знову ж таки гідно офіційної статистики, є нетиповою для більшості вітчизняних суб'єктів, однак досліджуване підприємство – виняток з правил.

Продовжимо аналіз управління фінансовим станом оцінкою показників ділової активності та ефективності (прибутковості) використання ресурсів ПП «Елана» в аналізованому періоді. Дані згрупуємо у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Динаміка показників ефективності використання джерел фінансового забезпечення ПП «Елана» у 2019-2023 роках

Показники	Рік					Абсолютний приріст, +,-	
	2019	2020	2021	2022	2023	2023 / 2019	2023 / 2022
Показники ділової активності							
Коефіцієнт обертання майна (активів), обороти	1,302	1,477	1,860	0,641	1,468	0,166	0,827
Тривалість обертання майна, дні	276	244	194	562	245	-31	-317
Коефіцієнт обертання запасів, обороти	4,559	10,372	10,331	1,889	4,969	0,410	3,080
Тривалість обертання запасів, дні	79	35	35	191	72	-7	-119
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості, обороти	2,517	4,392	3,575	1,513	3,228	0,711	1,715
Тривалість обертання дебіторської заборгованості, дні	143	82	101	238	112	-31	-126
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості, обороти	3,921	6,965	7,455	3,242	8,630	4,709	5,388

Тривалість обертання кредиторської заборгованості, дні	92	52	48	111	42	-50	-69
Тривалість операційного циклу, дні	222	117	136	429	184	-38	-245
Тривалість фінансового циклу, дні	130	65	88	318	142	-12	-176
Показники ефективності, рентабельності							
Рентабельність майна, %	3,9	5,9	10,9	3,60	9,8	5,9	6,2
Рентабельність необоротних активів, %	24,9	32,4	55,1	20,1	57,5	35,6	37,4
Рентабельність основних засобів, %	21,9	33,1	55,8	20,1	57,5	35,6	37,4
Рентабельність оборотних активів, %	4,7	7,2	13,5	4,4	11,8	7,1	7,4
Рентабельність власного капіталу, %	7,0	10,2	14,6	7,6	17,5	10,5	10,0
Рентабельність позикового капіталу, %	8,8	15,3	16,5	5,9	24,8	16	18,9
Рентабельність продукції, %	7,0	13,9	2,6	20	46	39	26
Рентабельність продажу, %	3,6	3,9	5,8	5,6	6,7	3,1	1,1

Дані табл. 2.7 свідчать, що управління фінансовим станом ПП «Елана» (тобто всіма фінансовими ресурсами, що є в розпорядженні підприємства і відповідно інвестуються в активи) в цілому є ефективним, оскільки всі показники рентабельності – позитивні (тобто додатні та зростають в динаміці).

Виняток – 2022 рік, коли практично всі показники як ділової активності так і ефективності господарювання підприємства різко знизилися. Причина очевидна – початок війни.

Динаміка всіх показників ділової активності є позитивною у 2023 році порівняно з 2019 та 2022 роками. Тобто тенденція (тренд) вибудована правильно і сприяє ефективному використанню ресурсів ПП «Елана» в аналізованому періоді.

Доцільно відзначити вражаючу зміну показника тривалості (періоду окупності) майна (всіх ресурсів), оскільки він становив 245 днів у 2023 році проти 562 днів – 2022 році. Це означає, що віддача майна пришвидшилася майже у 2 рази і становила менше року, що є рідкісним явищем серед вітчизняного бізнесу, адже всі ресурси окуповуються терміном понад один рік.

Також доцільно відзначити позитивну тенденцію показників погашення

дебіторської та кредиторської заборгованості, які в разі скоротилися у 2023 році порівняно з попередніми роками. До прикладу, термін повернення кредиторської заборгованості підприємством у 2023 році склав 42 дні (проти 111 днів у 2022 році та 92 днів – у 2019 році), тобто ледве перевищує 1 місяць.

Це при тому, що з підприємством довше розраховуються контрагенти (покупці): у 2023 році впродовж 112 днів (близько 4-х місяців) (проти 238 днів – у 2022 році). Тобто період окупності дебіторської заборгованості також скоротився в разі.

Тривалість операційного та фінансового циклів вказує на період перебування коштів у запасах та відповідних видах заборгованості. Ці показники також мали позитивну тенденцію до зниження періоду віддачі та використання. Цю тенденцію потрібно підприємству підтримувати у перспективі, адже вагоме відволікання коштів обороту може мати негативні наслідки для підприємства в майбутньому.

Щодо динаміки показників ефективності господарювання ПП «Елана», то всі вони без виключення мали позитивну тенденцію (тренд), обумовлену поступовим зростанням величини чистого прибутку та перевищенням темпів його росту над темпами росту відповідних величин активів (в т.ч. оборотних й необоротних), капіталу (в т.ч. власного та позиченого), продукції (в т.ч. продажу). Тобто фінансовий менеджмент підприємства вдало маневрував наявними ресурсами і нарощував прибутковість з роками.

Яскравий приклад вдалого управління ресурсами – це коли рентабельність власного капіталу підприємства зростає завдяки залученню саме позикових ресурсів. Причому рентабельність позикового капіталу у 2023 році була найвищою і становила 24,8% саме завдяки вмілому управлінню цими ресурсами.

ПП «Елана» в цілому, незважаючи на складну ситуацію в країні та дефіцит ресурсів (причому не тільки фінансових, а й сировинних), спричинений військовою агресією росії, продовжує отримувати та нарощувати прибутки, своєчасно виплачувати заробітну плату, погашати кредити та своєчасно

розраховуватися з постачальниками і сплачувати податки державі. Ця стійка позиція зумовлена передусім впевненим баченням керівництвом підприємства перспектив свого розвитку в найближчі роки, чіткою побудовою стратегії розвитку та незмінністю курсу керівництва на забезпечення високоякісною продукцією потреби населення у килимових виробах.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження показників фінансового стану ПП «Елана» в цілому дозволило зробити такі висновки:

1. Досліджуване приватне підприємство має розгалужену систему фінансового менеджменту, оскільки ефективно розвивається, продукує конкурентоспроможну продукцію (підтвердженням чого є відповідні сертифікати), виходить на нові ринки збуту (не тільки країни Європи, а й Азії) та забезпечує належне виконання всіх зобов'язань перед партнерами, клієнтами, державою, банківськими установами тощо.

2. Структура активів в цілому є ліквідною, так як домінують оборотні активи, незважаючи на те, що ПП «Елана» незмінно тримає курс на реінвестування наявного чистого прибутку в необоротні активи (і основні засоби зокрема)

3. Структура джерел фінансування ПП «Елана» вважається оптимальною, оскільки наприкінці 2023 року частка власного капіталу наближалася до 60%, а позикового – відповідно до 40%, що свідчить також про ефективне управління обсягом та структурою залучених фінансових ресурсів.

4. Практично всі показники фінансової стійкості, ділової активності та ефективності (рентабельності) зберігають позитивну тенденцію та свідчать про певний (задовільний) рівень фінансової рівноваги та наявність базису для фінансової стійкості в перспективі. Базис – наявність та нарощення величини як власних оборотних коштів, так і чистого прибутку підприємством.

РОЗДІЛ 3. КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ КОРЕГУВАННЯ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

3.1. Зарубіжний та вітчизняний досвід управління показниками фінансового стану підприємств задля їх покращення

У сучасному світі спостерігається нестабільність у економічному та політичному середовищі. Багато країн переживають економічні кризи, зниження темпів зростання та стагнацію. Ці фактори безпосередньо впливають на підприємства, змушуючи їх адаптуватися до змін, коригуючи свої внутрішні процеси. У зв'язку з цим зростає важливість своєчасного і ефективного управління фінансовим станом підприємства. Управління фінансовим станом – це комплексний процес з визначеними етапами та завданнями, виконання якого вимагає детального аналізу фінансових показників підприємства.

Сучасним підприємствам складно переоцінити важливість ефективного управління фінансовим станом. Управління активами і пасивами, своєчасне інвестування та залучення коштів, здатність виконувати зобов'язання перед кредиторами, а також стратегічне бачення керівництва щодо розвитку підприємства – це ключові фактори, що визначають їх здатність вижити в умовах сучасної економічної ситуації. Тому глибоке розуміння процесу управління фінансовим станом та етапів його реалізації є надзвичайно важливим для забезпечення стабільної діяльності підприємства.

Актуальність даного дослідження, як зазначалося вже раніше у роботі, полягає в тому, що в сучасних умовах необхідно раціонально оцінювати та управляти фінансовим станом бізнес-одиниці.

Отже, проведене дослідження даної тематики свідчить про наявні суттєві проблеми як теоретичного, так і практичного характеру в рамках дослідження управління фінансовим станом підприємств, особливо тих, що перебувають у кризових умовах. Більшість теоретичних досліджень носить загальний

характер, де проблемам антикризового управління фінансовим станом приділяється незначна увага.

Необхідно зазначити, що в економічній науці немає єдиного підходу до управління фінансовим станом підприємства. Науковий доробок з цього і суміжних питань можна умовно, за основною суттю запропонованих науковцями рішень, поділити на два основні напрямки: удосконалення організації управління підприємством в цілому (у тому числі і фінансовим станом); удосконалення інструментарію управління фінансами підприємства. До першого напрямку належать праці Ваньковича Д., Гончарова В., Єлецьких С., Кравченко В., Кравченко Е., Забеліна П. та інших.

Зокрема, Ванькович Д.В. запропонував шляхи вдосконалення механізму реорганізації управління фінансовими ресурсами підприємств у перехідній економіці України, що ґрунтуються на системному підході. Під реорганізацією науковець розуміє «...поетапне створення ефективної управлінської системи та її постійне вдосконалення, а одним з критеріїв її ефективності вважає поліпшення і нормалізацію фінансового стану підприємства» [10, с. 226].

Вченим Бланком І.О. пропонується новий підхід до підвищення ефективності управління фінансами на основі використання прогресивних сучасних концепцій управління — реінжинірингу бізнес-процесів. Покращення фінансового стану підприємства розглядається як бізнес-процес або комплекс послідовних етапів і дій.

Визначальним при цьому є підбір працівників для створення спеціальної команди з організації поліпшення фінансового стану [7, с.76].

Другий напрямок досліджень стосується інструментарію управління фінансовим станом підприємства. Залежно від цільового спрямування, ці дослідження можна поділити на кілька субнапрямів: удосконалення процесу планування фінансових ресурсів; проведення діагностики фінансового стану підприємства; вдосконалення методології та методичного забезпечення оцінки фінансового стану; а також створення системи фінансового моніторингу на підприємстві.[12, с. 45].

На думку Сіліної І.В., «...управління фінансовим станом підприємства — це складний процес, що потребує постійного впливу суб'єктів на об'єкт фінансового управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його нормальної фінансово-господарської діяльності, доцільності й ефективності розміщення і використання фінансових ресурсів, фінансових взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможності та фінансової стійкості з метою підвищення ефективності функціонування суб'єкта підприємницької діяльності, а також визначення напрямків його розвитку у короткостроковій та довгостроковій перспективі» [32, с.85].

Доцільно зазначити, що теоретичні аспекти управління фінансовим станом підприємств будуть розглядатися авторами з урахуванням можливих викликів, що виникають під час фінансових криз, та методів адаптації управлінських стратегій до таких умов.

Управління фінансовим станом підприємства є ключовим напрямком фінансового менеджменту, що тісно взаємодіє з іншими управлінськими системами. Воно органічно включається в управління доходами та витратами, рухом активів, капіталу та грошових коштів, а також охоплює інші аспекти діяльності підприємства.

Отже, метою управління фінансовим станом підприємства є підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності та усунення збитковості. Це досягається шляхом розробки та впровадження системи методів, технічних засобів та інструментів фінансового управління, з використанням спеціальних технологій для оптимізації управлінських процесів.

Завдання управління фінансовим станом підприємства можна сформулювати таким чином:

1. Формування достатнього обсягу фінансових ресурсів для підтримки господарської діяльності.
2. Забезпечення ефективного використання сформованих фінансових

ресурсів в найважливіших напрямках діяльності підприємства.

3. Оптимізація грошових потоків для забезпечення стабільності фінансових операцій.

4. Максимізація прибутку та усунення збитковості при прийнятному рівні комерційного ризику.

5. Досягнення фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

6. Прискорення оборотності капіталу для поліпшення фінансової гнучкості.

7. Удосконалення структури капіталу підприємства з метою підвищення ефективності фінансування.

8. Прискорення руху грошових коштів та їх ефективніше використання в процесі господарської діяльності.

9. Збільшення обсягу грошових надходжень від реалізації продукції при покращенні якісних параметрів бізнесу.

10. Одержання позитивних фінансових результатів від усіх видів діяльності та стабілізація фінансового стану підприємства.

Проблему ефективного управління фінансовим станом підприємства, зокрема в умовах кризи, необхідно розглядати на трьох рівнях — оперативному, інноваційному та стратегічному. Це пояснюється необхідністю врахування часу в процесі забезпечення фінансової стабільності та розвитку суб'єкта господарювання в різних часових періодах. Оперативний рівень фокусується на прийнятті короткострокових рішень, спрямованих на підтримку поточної фінансової стабільності підприємства, зокрема на управлінні ліквідністю та грошовими потоками. Інноваційний рівень передбачає впровадження новітніх технологій і методів фінансового управління для адаптації підприємства до зовнішніх змін, зокрема в умовах економічних або кризових ситуацій. Стратегічний рівень орієнтований на довгострокові стратегії, спрямовані на забезпечення сталого розвитку підприємства, включаючи формування оптимальної структури капіталу та стратегічних напрямків, що гарантують фінансову стійкість і зростання компанії в

майбутньому. Кожен з цих рівнів є важливим для комплексного підходу до управління фінансами підприємства та забезпечення його успішного функціонування в умовах змінюваного середовища.

На оперативному рівні управління фінансовим станом підприємства зосереджується на забезпеченні безперервності виробничого процесу та оптимізації кругообігу капіталу. Основною метою є підтримка стабільного функціонування підприємства в короткостроковій перспективі, що включає управління поточними активами та зобов'язаннями для уникнення фінансових труднощів. Оцінка ефективності управління на цьому рівні може ґрунтуватися на аналізі динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності, що дозволяє вчасно виявляти потенційні ризики та коригувати фінансові стратегії для забезпечення стійкої діяльності підприємства.

Відбувається коригування методів аналізу й оцінювання чинників, що дестабілізують розвиток підприємства та призводять до збитковості діяльності.

На оперативному рівні управління фінансовим станом підприємства основна увага повинна бути зосереджена на забезпеченні безперервності виробничого процесу та оптимізації кругообігу капіталу. Це передбачає ефективне використання поточних фінансових ресурсів, щоб гарантувати стабільність і безперебійність діяльності. Оцінка ефективності управління на цьому рівні здійснюється через аналіз динаміки показників фінансової стійкості та ліквідності, що дозволяє своєчасно виявляти потенційні фінансові ризики та коригувати фінансові стратегії підприємства для підтримки його стабільності та здатності виконувати зобов'язання.

На стратегічному рівні об'єктом управління є конкурентоспроможність підприємства та його ринкова вартість. Критеріями ефективності слід використовувати оцінювання динаміки показників рентабельності та ділової активності. У свою чергу, це припускає проведення моніторингу внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства, а також середовища його найближчого оточення. На цьому рівні в умовах фінансової кризи

розробляються довгострокові плани боротьби з кризовими проявами у фінансово-господарській діяльності підприємства.

Слід відмітити, що управління фінансовим станом передбачає передусім раціональний розподіл фінансових ресурсів. Складові фінансового забезпечення бізнес-структур в сучасних умовах ринкових перетворень наведено на рис. 3.1.



Рис. 3.1. Складові системи фінансового забезпечення бізнесу в сучасних умовах

Джерело: розробка автора

Отже, основними джерелами фінансової стабільності та нарощування існуючого фінансового потенціалу для бізнесу залишаються їх власний прибуток та кредити.

Розглянемо ключові орієнтири можливого корегування існуючих показників фінансового стану на прикладі досліджуваного підприємства в наступній частині роботи.

3.2. Основні орієнтири корегування існуючих індикаторів оцінки фінансового стану ПП «Елана»

Управління фінансовим станом підприємства суттєво може змінитися за умови ймовірності перебування його у фінансовій кризі. В такому випадку управління називається антикризовим фінансовим управлінням. Розглянемо його детальніше, використовуючи проведені раніше наукові дослідження авторів.

Антикризове (ситуаційне) фінансове управління є спеціалізованим підходом, орієнтованим на запобігання виникненню фінансових криз шляхом своєчасного виявлення їх потенційних загроз. Воно передбачає моніторинг та аналіз фінансових показників для виявлення симптомів, що можуть вказувати на можливу кризу, а також на розробку і впровадження заходів, спрямованих на усунення цих загроз як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. У разі настання кризової ситуації, антикризове управління фокусується на оперативному реагуванні, прийнятті заходів ліквідаційного характеру з мінімізацією фінансових втрат та негативних наслідків для підприємства. Важливим етапом є відновлення фінансової стабільності підприємства, пошук нових конкурентних переваг, а також оптимізація процесів формування, розподілу та використання грошових ресурсів, що дозволяє повернутися до прибуткової діяльності.

Метою антикризового фінансового управління є забезпечення стабільності фінансового стану підприємства під час кризи, зниження ризиків виникнення кризових ситуацій і оперативне реагування на фінансові проблеми для мінімізації негативних наслідків. Це передбачає відновлення платоспроможності, оптимізацію використання фінансових ресурсів та

повернення до прибуткової діяльності, що дозволяє забезпечити сталий розвиток у майбутньому.

Завданням антикризового фінансового управління є виявлення можливих загроз фінансової кризи, раннє визначення симптомів кризових ситуацій та розробка і реалізація заходів щодо їх подолання. Ключовим є відновлення ліквідності та платоспроможності підприємства, оптимізація фінансових ресурсів і зниження ризиків для забезпечення стабільних результатів у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Також необхідно знайти нові джерела доходів і конкурентні переваги для стабільного функціонування підприємства в умовах змін.

Об'єктом антикризового фінансового управління є фінансовий стан підприємства в кризовій ситуації, зокрема ліквідність, платоспроможність, структура капіталу та грошові потоки, що визначають здатність підприємства подолати кризу і відновити свою нормальну діяльність. Суб'єктами антикризового управління є фінансові менеджери, аналітики та інші фахівці, які здійснюють постійний моніторинг фінансового стану, а також вищий менеджмент, що приймає стратегічні рішення для стабілізації і покращення фінансового стану підприємства.

Впровадження антикризового фінансового управління на підприємстві неможливе без наявності кваліфікованого персоналу, зокрема менеджерів з антикризового управління. Ці фахівці повинні мати відповідні знання та навички для ефективного виявлення симптомів фінансової кризи, розробки заходів щодо її подолання та управління кризовими ситуаціями. Вони забезпечують оперативне прийняття рішень, що сприяють мінімізації збитків і відновленню стабільності підприємства.

Розглянемо цю складову антикризового фінансового управління детальніше.

Менеджер з антикризового управління повинен мати глибокі знання в таких областях, як загальна теорія управління, методи та технології прийняття управлінських рішень, основи конфліктології, теоретичні аспекти

антикризового фінансового управління. Також важливо володіти методами передкризового управління, зокрема такими як реструктуризація, реінжиніринг і санація. Не менш значущими є знання в сферах інноваційного та інвестиційного менеджменту, управління проектами, а також методи проектування організаційних форм управління. Ці знання дозволяють ефективно реагувати на кризові ситуації та впроваджувати стратегії для відновлення стабільності підприємства.

Менеджери з антикризового управління повинні мати всебічні знання про діяльність підприємства, застосовувати міждисциплінарний підхід до прийняття рішень та вибору стратегій. Важливим є наявність значного практичного досвіду роботи на посаді менеджера, а також глибоке розуміння специфіки кризових ситуацій і здатність ефективно вирішувати проблеми в умовах обмеженого часу. Такий менеджер повинен мати здатність вибирати найбільш адекватні стратегії управління в критичних ситуаціях, а також бути допущеним до всіх джерел інформації про діяльність підприємства, включаючи стратегії та плани розвитку.

У кризових умовах менеджери з антикризового управління повинні мати здатність приймати ризиковані та нестандартні рішення, коли ситуація відхиляється від очікуваного або запланованого стану, і коли бракує часу або ресурсів для коригування. Вони мають вміти швидко організовувати роботу окремих спеціалістів та команд для ефективного виконання завдань у стислі терміни, забезпечуючи при цьому взаємодію та координацію між усіма учасниками процесу. Крім того, важливо, щоб такі менеджери організовували постійний контроль за виконанням антикризових заходів для забезпечення їх ефективності.

Проведений у другому розділі дослідження аналіз фінансового стану вказує на змінену структуру фінансових ресурсів, коли переважали позикові (зокрема, у 2021 та 2022 роках), що є типовою проблемою умов затяжної тривалої фінансової кризи, спричиненої війною. Тому можна рекомендувати фінансовому менеджменту розглянути і обрати один з варіантів стратегій для

ПП «Елана», які зображено на рис. 3.1.

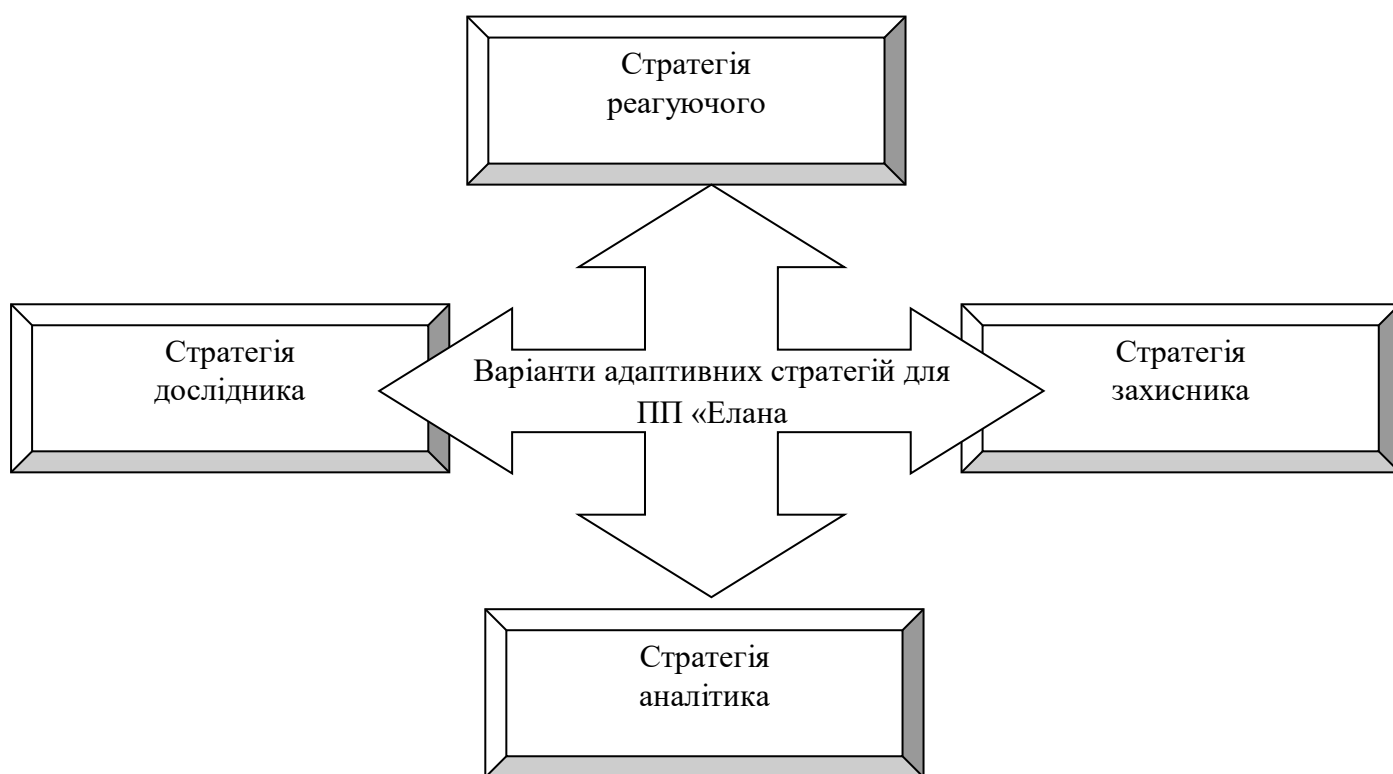


Рис. 3.1. Варіанти адаптивних стратегій фінансування ПП «Елана»

У даному дослідженні фінансовому менеджменту ПП «Елана» пропонується поєднати ролі «дослідника» та «аналітика» при формуванні оптимального фінансування підприємства, оскільки дана адаптивна стратегія дозволить поєднати використання нових можливостей для розвитку підприємства, пошук нових та розширення існуючих ринків збуту, застосування інновацій, аналізуючи вплив можливих чинників на фінансово-господарську діяльність досліджуваного підприємства в цілому.

Характеристикою оптимальної структури капіталу, яка забезпечує не лише фінансування поточних господарських операцій, а й достатній рівень фінансового забезпечення для розвитку малого суб'єкта господарювання, є наявність достатнього обсягу коштів (власних та позикових), спрямованих на фінансування стратегічного розширення вибраного для дослідження малого підприємства.

Теоретично систему фінансового забезпечення досліджуваного

приватного підприємства «Елана» наведено на рис 3.2.

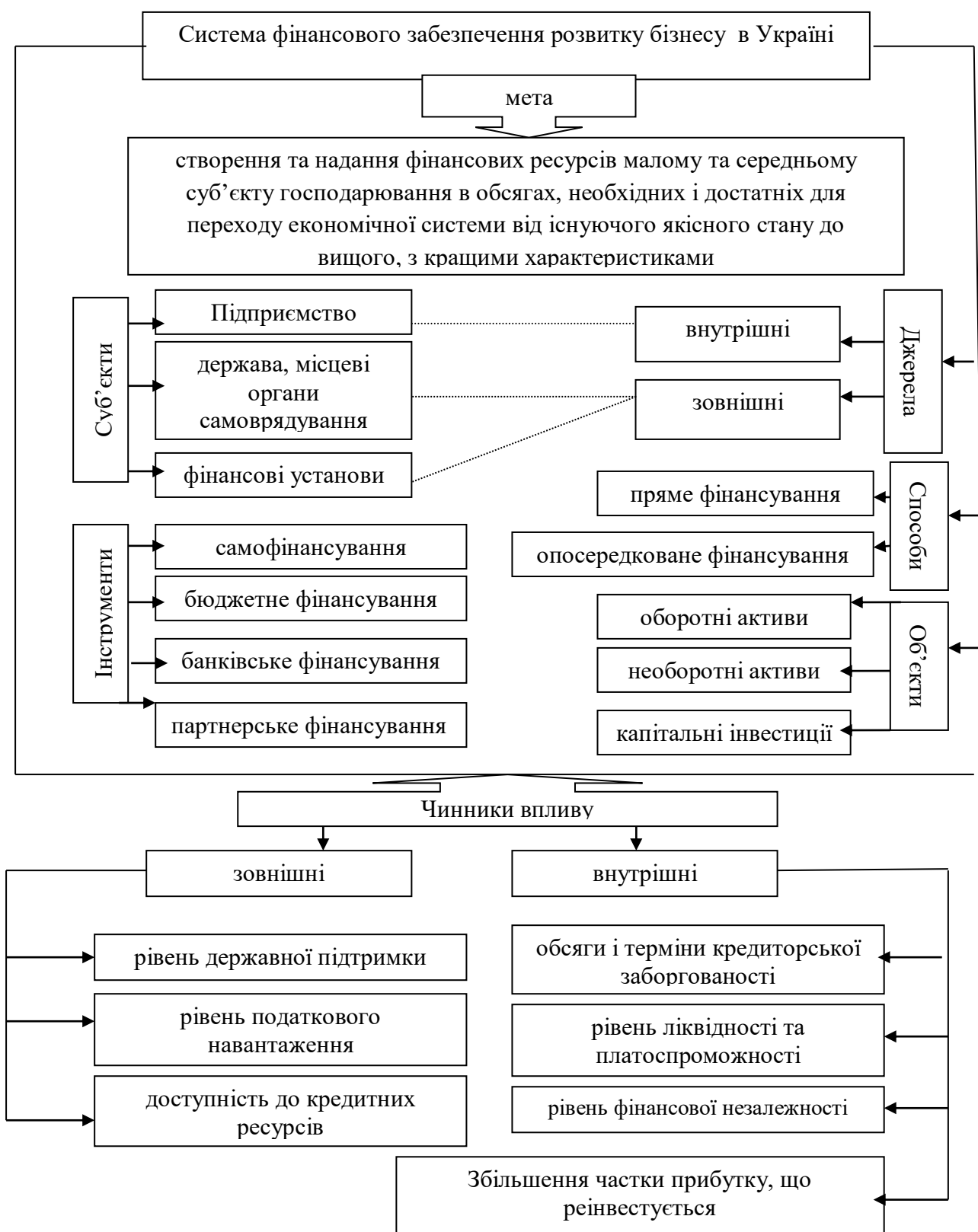


Рис. 3.2. Система фінансового забезпечення ПП «Елана»

Також в контексті корегування існуючої політики управління фінансовим

станом підприємства рекомендується визначати достатній та необхідний обсяг капітальних інвестицій з урахуванням величини чистого прибутку підприємства.

На основі проведеного аналізу у другому розділі дослідження зроблено висновок, що ПП «Елана» володіє достатньою сумою чистого прибутку для забезпечення фінансової рівноваги та належного реінвестування, зокрема у необоротні активи у вигляді, до прикладу, капітальних інвестицій.

Тому доцільно проаналізувати співвідношення суми капітальних інвестицій досліджуваного ПП «Елана» до величини чистого прибутку та взяти їх за основу для побудови тренду на майбутній період (2024-2025 роки).

Для цього потрібно порівняти темпи росту капітальних інвестицій досліджуваного підприємства з темпами росту його чистого прибутку (рис. 3.3).

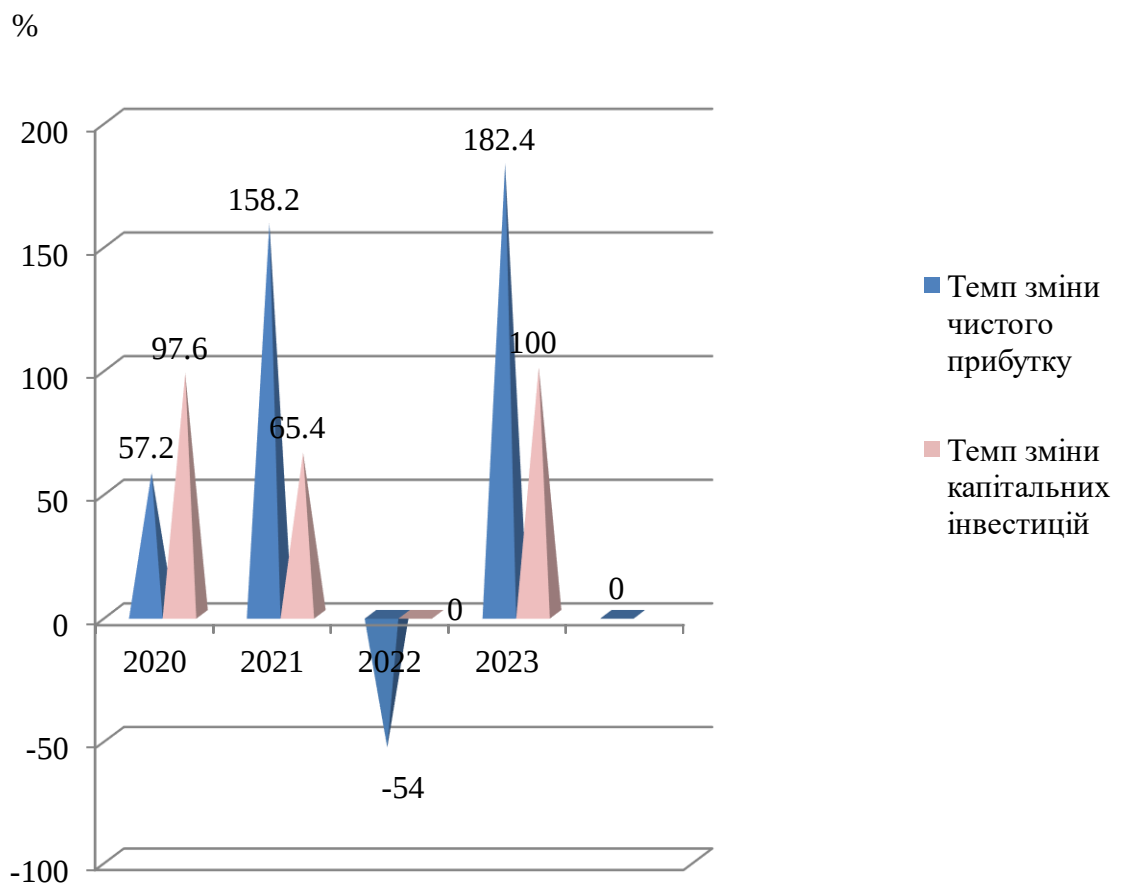


Рис. 3.3. Співвідношення зміни обсягу капітальних інвестицій та чистого прибутку ПП «Елана» у 2020-2023 роках

Рисунок 3.3. сигналізує фінансовому менеджменту підприємства, що у

2022 році для нього був характерний різкий спад фінансування (-54%). Серед широкого ряду ймовірних причин зауважимо найоб'єктивнішу – початок військової агресії, і як наслідок втрату вагомої частки ринку збуту продукції (70% російського ринку), і відповідно обмеженість фінансових ресурсів, яка була притаманною на той момент. Проте у 2023 році співвідношення було на користь підприємства, адже темп росту чистого прибутку (182,4%) значно превалював над темпом росту обсягу капітальних інвестицій (100%), тобто майже удвічі.

А це означає, що досліджуваний суб'єкт - ПП «Елана» - може стати активнішим учасником інвестиційної діяльності за умови збереження цього тренду в найближчі роки (2024-2025 роки); збереження активної конкурентоспроможної позиції на ринку, та стійкої позиції оновлення матеріально-технічної бази.

Орієнтуючись на зазначену вище тенденцію зміни росту обсягу чистого прибутку та капітальних інвестицій ПП «Елана» побудуємо тренд і спрогнозуємо обсяг відповідних індикаторів на 2024-2025 роки (рис. 3.4).

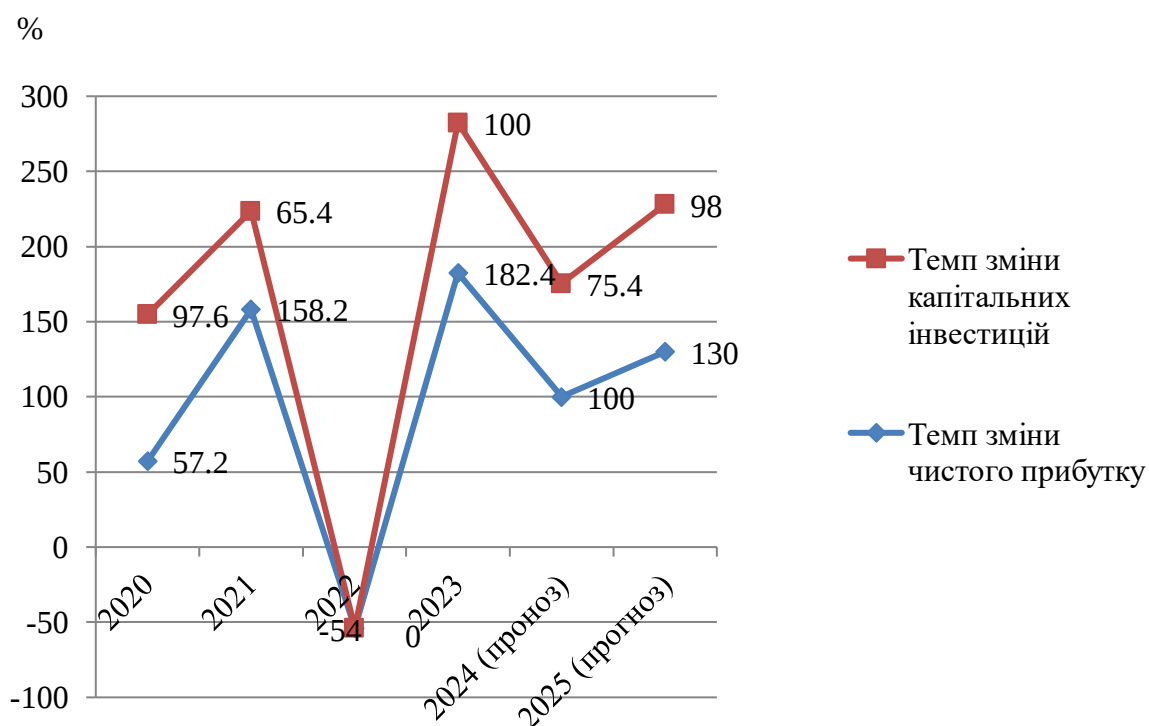


Рис. 3.4. Визначення тренду на основі темпів зміни капітальних інвестицій та чистого прибутку ПП «Елана»

Тобто побудований тренд показників росту обсягу інвестицій ПП «Елана» та їх фінансового забезпечення дозволяє визначити ключові орієнтири розвитку досліджуваного суб'єкта на найближчі 2024-2025 роки, коли чистий прибуток зростає і відповідно зростає його роль у фінансуванні інвестиційного розвитку конкретної бізнес-одиниці.

Таким чином, базуючись на тенденції показників росту чистого прибутку і обсягу капітальних інвестицій підприємства у 2019-2023 роках вдалося визначити тренд (потенційну зміну) ключових індикаторів управління фінансового стану на майбутнє, а це є можливість забезпечити зростання результуючих показників і фінансову рівновагу в перспективі. Зважаючи на своєчасні та адекватні рішення фінансового менеджменту ПП «Елана» стосовно розширення ринків збуту продукції, забезпечення якості надання послуг у обраній сфері, розширення сфери (країн) укладання договорів із закордонними постачальниками сировини та договорів по співпраці з іноземними клієнтам, це є досить реалістичний прогноз.

Висновки до розділу 3

В даній частині дослідження фінансовому менеджменту ПП «Елана» запропоновано на вибір стратегію фінансового забезпечення на основі поєднання результативних аналітичних та дослідницьких особливостей фінансового розвитку суб'єкта.

Орієнтуючись на існуючу тенденцію показників зміни чистого прибутку та обсягу інвестицій у 2019-2023 роках в роботі визначено (окреслено) тренд таких показників на майбутнє, що дало можливість зробити висновок про формування базису для подальшого забезпечення зростання та його розвитку.

Метою управління фінансовим станом підприємства є підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємницької діяльності за рахунок розробки та впровадження системи методів і технічних засобів з використанням особливого інструментарію фінансового управління.

ВИСНОВКИ

Актуальність даного дослідження, як зазначалося вже раніше у роботі, полягає в тому, що в сучасних умовах необхідно раціонально оцінювати та управляти фінансовим станом бізнес-єдиниці.

Узагальнюючи наведений в роботі категоріально-понятійний апарат окреслено власне бачення трактування фінансового стану та управління ним.

Фінансовий стан бізнес-єдиниці – це комплексне поняття, яке описується системою фінансових (і не тільки) показників та характеризує наявність і використання суб'єктом фінансових ресурсів.

Управління фінансовим станом бізнес-структури – це процес впливу на організацію з використанням різних фінансових механізмів (фінансових методів, фінансових важелів, нормативно правового забезпечення та інформаційного забезпечення) для розробки та досягнення її стратегічних цілей.

Метою управління фінансовим станом бізнес-єдиниці є розробка комплексу заходів, визначених відповідним планом, спрямованих на підвищення рентабельності та розширення можливостей для забезпечення фінансової стабільності підприємства, виконання всіх зобов'язань перед партнерами та державою, зокрема в умовах воєнного стану.

Проведений аналіз теоретичних основ управління фінансовим станом підприємства дозволяє зробити висновок, що цей процес є важливою складовою для виявлення резервів розвитку бізнесу. Такий аналіз є корисним як для внутрішнього персоналу підприємства, так і для зовнішніх незалежних учасників. У рамках дослідження було також розглянуто план заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану підприємства та визначення напрямків його розвитку для забезпечення стабільної діяльності. Ключовими аспектами в цьому контексті є завдання та інформаційна база, на основі яких здійснюється управління фінансовим станом.

Можна зробити висновок, що фінансовий стан бізнес-структури може

характеризуватися широким спектром показників, які в сукупності визначають її надійність як ділового партнера.

В роботі висвітлено методичний інструментарій, за допомогою якого здійснюється оцінки та управління фінансовим станом, що формує підґрунтя та окреслення своєчасних напрямів корегування фінансової політики у сфері управління фінансовими ресурсами та фінансовим станом підприємства в цілому.

В цьому контексті досліджено систему індикаторів оцінки фінансового стану та управління ним на приватному підприємстві «Елана», яке позиціонує себе виробником якісного, конкурентоспроможного килимового покриття.

Передусім проаналізованого майновий стан, в результаті чого зроблено висновок про переважання у структурі активів оборотних активів, які представлені на підприємстві вагомою величиною запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів. Причому питома вага останніх в динаміці зросла, а отже зросла й абсолютна ліквідність підприємства.

Досліджено стан фінансового забезпечення ПП «Елана», що дозволило зробити висновок, що фінансування ПП «Елана» відбувається із залученням позикових (кредитних, платних) коштів, та все ж це дозволяє йому маневрувати сформованим (в т. ч й власним) капіталом в умовах воєнного стану, нестабільних платежів, банкрутства багатьох контрагентів (підприємств-партнерів) та «закритих» кордонів (зокрема, для експорту килимової продукції). Доцільно зауважити, що досліджуваний суб'єкт тісно співпрацює із підприємствами Австрії, Німеччини, Польщі, Казахстану у сфері застосування новітніх технологій та представлення своєї новітньої продукції (геотекстилю зокрема) на міжнародних виставках.

Структура капіталу наближається до оптимальної, адже співвідношення власного та позикового капіталу наприкінці 2023 року склало 59:41.

Крім того, значення показника власних оборотних коштів ПП «Елана» постійно зростало, а отже підприємство вдало реінвестує отриманий чистий прибуток і нарощує чистий оборотний капіталу, формуючи при цьому базис

фінансової рівноваги та розвитку у перспективі.

Динаміка всіх показників ділової активності є позитивною у 2023 році порівняно з 2019 та 2022 роками. Тобто тенденція (тренд) вибудована правильно і сприяє ефективному використанню ресурсів ПП «Елана» в аналізованому періоді.

Управління фінансовим станом ПП «Елана» (тобто всіма фінансовими ресурсами, що є в розпорядженні підприємства і відповідно інвестуються в активи) в цілому є ефективним, оскільки всі показники рентабельності – позитивні (тобто додатні та зростають в динаміці). Виняток – 2022 рік, коли практично всі показники як ділової активності так і ефективності господарювання підприємства різко знизилися. Причина очевидна – початок війни.

За результатами проведеного дослідження підприємству «Елана» запропоновано на вибір застосування на практиці адаптивної стратегії фінансування та розвитку, яка враховує значно більший спектр індикаторів, порівняно з існуючими, а тому формує передумови для врахування ширшого кола чинників, які здійснюють вплив на ефективність управління фінансовим станом вітчизняних підприємств в цілому, та досліджуваного суб'єкта зокрема.

Зроблено спробу спрогнозувати обсяг інвестицій ПП «Елана» на 2024 рік та їх приріст на основі побудови тренду.

Перспективою подальших досліджень є визначення кола завдань управління фінансовим станом бізнесу та аналітичних показників якості управління.